

שאלות ותשובות הרמ"א י"א

ומפרש שאומרים בפניה מעשה כחובים דקריסאויס יודוס
 סודה ולא בוש רחובן הודו כו'. ובסמ"ג ובמשה חורס
 שחבר הרמב"ם הלכות סופה (פ"ג) ואומרים לפניה מעשה
 רחובן כפשוטו. והנה קי"ל על זה כרי אמרו ז"ל פרק במה
 נבטת (דף כ"ב) כל האומר רחובן חטא אינו אלא עושה.
 גם אמרו בגמילה פרק הקורא חט המגילה במשנה (כ"ט)
 מגילה רחובן קריא ולא מתקנים. ופירש אהרן הכהן רש"י
 ז"ל משום גזרות וא"כ קשה וכו' מפני הטעמה האלה שלא
 תשחה ותמות וזדלתי איני כדאי לשמוע נוליא ש"ר על
 רחובן סלדיק ונאמר שחטא ונכחיש המקרא שחאמר ומעיד
 עליה שלא חטא שנאמר ויהיו בני יעקב שנים עשר ואמרו
 ז"ל (שבת דף כ"ב ע"ב) מלמד שכולם דקריסאויס וטוים שלא
 חטא רחובן, והלא על כרחך לומר שהטעם הוא כרי שלא
 ימחק השם הכתוב בקדושה ובטהרה כמו שאמרינו עמי
 לשמו בגדול שלא ימחה על המים כו'. והנה מעשה דרון
 ק"ו בדרון דיון. ומה מחיקת השם יתעלה שגדה מפני
 השלום אלפי' דוחה הולאת לנו על בני אדם הכשרים,
 כהלת שלום שדוחה מחיקת השם אינו דין שידחה הולאת
 ש"ר. ואם בהכרח שלום שבין איש לאשתו כך על אחת
 כמה וכמה כהלת שלום שבין משפחה ועיר וכך. ומהשתא
 ליכא למיפרך ולומר מה להחם (לפניה) שכן אינה
 דוחה אלא ענינים שהיא רע לפניהם לחד אכל עבירה שהיא
 רע לבדיות ולשמים שמה אינו דוחה. דזה אינו דברי אפילו
 מחיקת השם דוחה אותו כהלת שלום על אחת כמה וכמה
 וק"ל על מי שבקי בדרכו של ק"ו ומדוחיו. דהו ליכא
 למיפרך על ק"ו זה ואדוחיו. והל השיבני מהא דאמרו פ"ח
 דתרוסה (סוף הפרק) גמס שאמרו להם כותים חנו לנו
 אחת ונעמא אחת ואם לאו הרי אנו מנמאליס כולכם יעמחו
 כולן ואל ימכרו להם נפש אחת מישראל, ואמרינו בירושלמי
 (פרק ה"ג) על הדא מחמתין סיגס בני אדם המהלכים
 בדרך ונענו כהם כותים ואמרו להם חנו לנו אחד מכס
 ונכרוג אוחו ואם לא נכרוג כולם אפילו כולן נהרגין לא
 ימכרו נפש אחד מישראל. ייחדו להם אחד כגון שבע בן
 בכרי ימכרו ואל יכרוגו כולם, א"כ ש"מ כי לא ייחדו אביר
 להליל נפשות רבות כנפש אחד מישראל א"כ ש"מ הוא יכרוג
 עמיהם מוטב שימכרו כולן וכאלו ואל ימות אחד מן והם
 עייבים. ואף בגדול שפליטו היה לנו לומר מועב שיקבל
 מנצ המדינה אלו היה לנו למכור נפש אחד מישראל לנצ
 ולקלם ולהוליא עליו דברים אשר לא בן, כ"ס על חבובים
 במאה מביגי המדינה כמו שטעו במעשה אשר אבאר למטה.
 מ"מ ז"ל שאף בזה לא כרוג ימין ושמאל מן סדרך. כי יש
 לחלק בין שמוכרין אוחו בדים להביגה או לטומאה חזה
 אביר אבל דברים בעלמא ליהו כלום הוא וערי. והעד דברי
 לא נקט שם אלא חנו לנו אחת מכס ונעמא אחת או נכרוג
 אוחו ואף שם לא אביר אלא לישא וליתן בידים מדקנט לא
 יעברו ולא אמר ולא יתנו ש"מ דלא אביר אלא כתיבס מיד
 ליד דסיטו מסידי קנט דאמרינן ס"ק ד"מ (דף ח'): מאלי
 מסידי כו'. וזהו דוקא אביר אבל דברים בעלמא שפיר
 דמי. ועוד דרבי אס ייחד להם אחד שרי. ובגדול דיון
 ייחד לנו אחד מהם שאומר הכותי כו' נפשויהם של אלו
 הים מנבט כמו שנתבאר. וע"ג דכירושלמי דהרס אחיה
 שובדא האי צר נש דתבטיע מלכותא וערק לוד לגבי רי'
 יסושט בן קרי מלחב מדינא ויסיב לכו אביר אכינו
 רגיל דמתגלי ליש חו לא אחגלי ליה אס כמה זומין עד
 דאחגלי ליה ח"ל לדילמוד אלא מתגלי ח"ל ולא כמשה
 עשיתי ח"ל וכי משנת חסידים היא זו. ח"כ ש"מ דלחסיד
 אין לו לעשות, מ"מ נאמר אף כי לא משנת חסידים עשיו
 מ"מ כדון עשיו הכי וכתבו בראיות דמוחר לספר לשון
 סרע מפני השלום. אך מי יתן ודע אס יש לתקן ולומר
 דילמא דוקא דכור גרידא שרי דומיא דמעשה דרחובן

שאלות

דרכן וזוחם ופני, וכל המחזיק בהם הם כהנים כמנהגם,
 ומחוייבים כל ישראל לנדות החטאים ר"ל בנפשותיהם ולא
 יבואר להם עד ימותו וקבר תמור ההא קבורה. והרואה
 אל הכח"ש וחי. יקבל ברכות מאל שרי. עד שיבנו שפתותיו
 גלומר די. נעשה ויס א' ארבעה ימים בחדש אנוג שנת
 ש"י. ואם הקטן סרואה להכחזק כפטר של ח"ח ולשוחה
 נלמא חט דבריהם, ולא דבר עד כ"ל אלא כדי להחלמך
 להרגיל עמנו בחוך מרזיחיס, לסיח כעבד אחד מן
 הקטנים שנסה. אלה הדברים אשר דבר משה בן לא"ה
 ישראל שלי"ע המכונה משה אסירלש סקראקא :

י"א כתב התללות בענין מעשה שטעם בנות עמיס
 מפני דריפת שלום, יביו הקורא מעלמו
 מהוך דברי עיני ההתללות בעלמו :

גריהין ביבמות פרק הבא על יבמתו (דף כ"ה) אמר
 ר' אלעאי משום רבי אליעזר בר' שמעון מותר
 לשנות בדבר השלום שנאמר אבין אוה וגו' אלא ש"ה נא וגו'
 ר' נתן אומר מלוה שנאמר ויחמר שמואל אלהך ושמע
 שאול והרגני וגו' דבי ר' ישמעאל חנה גדול השלום שאף
 הקב"ה שניה בשבילו דמטיקרא כתיב וחרויו זקן ולבסוף
 כתיב ואני וקתי, ע"כ הגמרא :

תו גריקין במוטב פרק ב' (דף י"א) אמר רב יודוס אמר
 רב קללת חכם אפילו על חכם כהא בזה מנלן
 מאמיהופל שכטעם שדרס דוד השיחין קפא חסומא בעי
 למיטעסיה לעלמא אמר להו מהו לכחוב שם אחספא ומשדא
 בחסומא דליקו אדוכיהם ליכא דלמך ליה מירי אמר כל
 שידוע דבר זה ולא אמרו יתקן בגרונו נשא אחיהופל ק"ו
 בעלמו אמר ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה חורס
 שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים כל העולם כולו לא
 כ"ס ח"ל שרי כו'. למדנו מכאן דמוחר לשנות מפני השלום
 ומוחר לעבור על מדרב שקר מתקן. גם דוחה לא העשה
 שבוחרת שהיא לא תעשון בן לה' אלהיכם. שהיא אזהרה
 למחרת השם כדליתא בספרי פרשת ראה ומנחה סרמב"ס
 ז"ל וסמ"ג במנין המלוה. וא"כ אומר ש"ס שדוחה לאו
 של מוליא שם רע דמוחר להוליא ש"ר אס כוונתו לשמים
 ולהליות עוב כדי לעשות שלום ע"ד שאמרו בזויר פרק מי
 שאמר רבינו יוסי (דף כ"ג) גדולה מבידה לשמה ממלוה
 שלא לשמה אחר מיעל כו', וק"ו הוא עושה שאמרה
 חורס לעבור מלוה ל"ס בשביל כהלת שלום בין איש לאשתו
 כ"ס בין שארית ישראל המפחרין מעט הנה מעט הנה
 שומרי מלוה הש"ת וזהו שעת לעשות לה' להסיר חורוה
 כדי להציא שלום על ישראל ולהסיר מביניהם דברי ריבות
 וקטנות אשר ביניהם ולהרים ממשול מדרך עמנו פנות דרך
 מן התקלות, אך הלב יודע אס לעקל אס לעקלקלות.
 אמנם הוא ע"ד שאמרו רז"ל בזויר פרק מי שאמרו (שם
 ע"א) ודוקיס ילכו כס ופושטים יכסלו כס מכל ללוט ושחי
 כחויה סס נתכוונו לשם מלוה עליהם נאמר ודוקיס ילכו
 כס פוח שמתכוונו לשם עבירה עליו חגמד ופושטים יכסלו כס.
 ומה מאוד נמלנו בזה דבריהם באמרה בזה במסכת ב"מ
 (דף פ"ט): ז"ל חו לי אס אומר חו לי אס לא נאמר כו'
 ולכסף אמרה כדלעיל. ואל יתקלל המהלל לומר דלא דמי
 לפוח אלא לפא דאמרינו פרק בחרא דיומא (דף פ"ג ע"ב)
 עבירות שבין אדם למקום יו"ט מנפד ושבין אדם לחבירו
 אין יו"ט מנפד כו' ואם בן יאמר נמי דלא עדיף השלום
 מיו"ט ואינו דוחה אלא עבירות שבין אדם למקום אבל
 עבירות שבין אדם לחבירו אינו דוחה. זס אינו כלום ורביא
 מהא דגריהין ס"ק דטועס (דף ו') ואומרים לה בני הריב
 יין עושם ש' עד עשין למטן שמו הגדול סככה בקדושה כו'
 ואומרים לפניה דברים שאינה קדושה לשומען היא וכל
 שפתות ב"ס אהי"ס כו'. ונמנרע על אחת מהנה מאי היא

שאלות ותשובות הרמ"א י"א

ושחלל שם שמים, בסבת הרבי והסדוק אשר סיה סיה צעיר ויום וליגה לא חככה, הקפטים מלקטים עליהם והכדולים מצערים באש הרבה, האמה כשל סמוך והסגן הלאה מרחובותיו, כמו שסיים ידוע עקדתה דלא לכל צאי שמר עירם כמעטים הרעים שציו נגד פמיט ואויביו היו פלילים ובזה נתמוטטו עמודי ארץ וסודים, והיה למוט פן יפוק ח"ו חורבן מלח פני המלך והשירים לגרם כל הטעם הזה כולו כהנייה תצירה. וכנה ידוע לכל כי קהלתו היא פ"ל בעת נחלת ישראל בשארם. וכמעט אנדוה ח"ו בסבת זה הקטע אשר ציינו האמת סיחה ועדרה. אחלה הכל סיה בסבת החלק לבב טעם הזה ולא סיה לנו החבולה ללאה מודי פת יקוש הלזה אם לא בדרך שעשיו בשמותו אח טעמו לספות הרוב עם האמאה השמן עם הרזם, גם כי כמה פעמים נפל על פניו מפני המחלוקת ועל אשר נגזר עליו ולפניו החשש ובהקטע ממנו צבכי ובחמיונים למה תעמדו מלהוליא אחי ולא בני מלכתם ובושת. פתמו לעלום דרברו עם אלה שסיים מגד להשלים אחו וסיינו בעימיהם כמעטת כי לא יסקטו עד שרעו לרזוג אוחו, ואמרו מה זכה עשה ה' לנו תחשש דרכיו אולי ממלא דרך למלא מנוח לבך רגלנו ורגלי סילדים המחללים לאטנו. ואל יקשה עלינו במתמרה ז"ל צפקרי אבות (פרק א') חכמים סוכרו עדימיהם כ' וגם שחזו חלול בשל כל ח"ה שאינו מחר במשעיו וגורם שאומרים עליו דופי כדאיחא פ' אחרון דיומא (דף פ"ד). והנה גם צוה יש לחולק לומר אף כי נתכוונו למטה מ"מ גרמנו שיאמרו עליו דופי לומר שעבדנו דינא בלא דינא ומי יודע אם ברצו נתכוונו וזוהן לבות ה', והסודם ירשלו לעיניו יאספו, בלא שזה עשירי עליו שמים וארץ שמהרנו מה כי נשבע לנו שבעה חמורה שלא רצה לגלות השער החסום לעולם ובשמתו לא יחא נקרא, רק שיוכל להספאר בו שגם לו חמומים כאלה צבוליי ויכל להוליא על ידי זה השטר החסום עליו ויבואו על ידי זה להשלים אחו ויבדו שני הסלדים השערות מן השולם, ואם ככה עשה לנו לא סיה צדבר אלא קדוה השם יתברך שישליו ישראל זה עם זה ויוסיפו בה צנזורה של מעלה. עוד קבל עליו סיל' אף בלכלי הגיד דבר כי א"ח לשונאוי בלנשא ולהגיוס להם בזה השטר צבוליי ונבא ליתן לו גם את שלו, וכנה בזה לא סיה חלול הסם ח"ו לא בננשא ולא בפרסויא. כי גם על פס אמרנו להם כמה פעמים דרך גיזום חכמיהו לעשות בהם כדי לעשות שלום, אבל מעולם לא עשיו בכוונה אחרת כי אם להוליא את שלו. ואם לא אז קיבל עליו להסיר לנו את חומיהו. והנה פתח עובר על דבריו ומגלה ברבים ומפרש בו דברים זרים אשר לא עלו על לבנו מעולם, והסחברו אליו אנשים רקים הללו בעלי קדין ושללו בעלי פטאים חן שמוע לשוים מויליא דבה הוא עמיד לית את סדין. גם מתוך השטר ניכר כי לא דינא עבדנו רק ע"ד גיזום, וא"כ אין כאן דבר חלול כלל כי מהרסו דבריהו ולא עשיו דבר רק להניח רגויו של פלוני כי חמורו בערסו, כי ה' משיב חממים אחור ודעתם יסכל שפעם חלום סיל' צעטות גדול הוא שאפילו חינוקים של צים רבן יודעין אוחו זה כי השטר מויוף מחוט שכל אחד מהחמומים נאח בחבירו וכל חלום נחליו עד שכל אחד מהחמו פכול להטעיד עם חבירו כ"ש לרון, וזה כי רחם ופלאות שלא נפקד אחד ממנו ששכר להטעיד (בהם) כ"ש לרון ולכן בעד אחד השטר בטל ומבוטל ובהרסו השלום ואם אין שולם אין כלום הוא, וא"כ מי דדעי להא דאמרינן פ"ב דכחובות (דף י"ב) עדים ש"כ"י ואלו ממקום אחר דעדים החמומים על השטר כמי ששקסס מדותן דמי וכיון שכגידו שוב אין חרין ומגידין. וא"כ סיה לומר ג"כ שאין אלו עכשיו נאמנין לומר באופן זה וכתב השמר. ד"ס

שומרים לפיהם כפשוטו אבל לכבוד ולרשום ככתב ולפסוק סדין על ככה דנרסא כחוק לדבר דלימא אסור. ודיו לבא מן סדין לסיח כדון ודלימא לא שרי אלא כמעשה שהיה גבי סופס. מ"מ מראה דאין להלקח דאחרי שהדבר שרי גם כמעשה שאחריו לאו כלום הוא. וראייה ממה דנרסיין פרק הגזול בהרא (ק"י) סהוא גברא דאחוי אחמרא דרבי פתח בריה דרב מרי בריה דרב הורא א"ל דרי בסדן דרזא ולאמתי בסדייהו האז לקמיה דרב אשי פטרינהו אמרו ליה רבנן והא חן ואם הוא ונתן ציד חייב א"ל ה"מ סיכא דלא לוקמיה עליה אבל כהא כיון דלוקמיה עליה מעיקרא מקלי קלייה ע"כ. הרי קמן אש"פ שאם נשא ונתן ציד כחחילה חייב מ"מ כיון דלוקמיה עליה מעיקרא מקלי קלייה והמעשה שאחריו לאו כלום הוא ה"מ בנדון דידן כיון שהדבור בעלמא שרי לפי דעתה כמו שבארנו גם כפסק דין שאחריו אינו כלום כי באמירה לחדר כמקלי קלי דמי וכמעשה גברא קטילא קטלו. כי אם האמירה אמת כפסק דין מפורסם ובאמירה לבד כמקלי קלי דמי, אבל עיקר האמירה סיחה בדרך שבארנו לשמה מפני השלום ולהוליא עם זה יקר מולל כמו שנבאר. ותחלה נאמר שחזיק בענין המשפט מקום הדרך להחזיק כל חוק ובדק, לקום על סדין ועל האמת ועל השלום למשפט נרשיע כל נשא פנים למגלה פנים חרפה לא נשא על קרוביו ולסוכיא אוחם נגד פנים כחוקיהו מלך יהודה שציר עולמות אביו. נעבוד את ה' אלהינו ויהי מה נשבור אוחו בכל לבבנו ונאמר כמודע ויגוז שמיני השלום כמו שבארנו (ומליו דברט שפה יתר) על קליני ארץ ליתן אוחם לכדי בני ציטל כל צמד ולא נמלט להחיוף הארץ בדמם כפי דמים ורשאו"ן ומת יתרון לבשל השלום. הנה ככל אלה לשלום נחכונו בעלם ורשאו, אף כי במקרה מרס סיהה בחמורם. ואף מקלה עוי פנים סיו בקרבנו ועשיו מהפכים דבריו לחוט וכו'. מיחו אלו לשם שמים נחכונו, וכל מנך אחר המחשבה וסכוונם. אף כי אחריו ראש ונשיב. וראייה ממה שפסק הסרדרי במגילה סוף פ' הקורא את המגילה וז"ל נשאל רבינו שמשון משאך על אודות כהן ששל חינוק ומת אם יוכל לישא כפיו. והשיב דוושא כצו ולא דמי לכהן שברך את העם דלפילו בשוגג לא יחא כפיו דכחא לשם מלוא החטין. הרי תשובתו הרחמה עולה כעושה מעל פניו שאחרי שלשם שמים נחכונו סיה ה' עמו כבשר סיה עם אבותיו שדרשנו הק"י בעלמנו כמו שדרשו אחיסופל ועל שאחרי מלומד קלנו דוד ומתקן בדרום. אף כי פתח הסכה יאל מוח לו ולא ממש מחשבוים, כהדי כנשי דרמחנא למח לן אולי ה' אש פתח ומי פירו. וזה כמעשה אשר אירע לא רמתי מעשה מעולם כזה לרוב, שמתקן הארץ שמענו שנתחברו יחד כהרנגולים של בית בוקיא ורבי ישראל חלוצו גדולי ארץ גורדי ארץ ערבי מלודסם בלויבחויה על אחד ולכס בחרמם ובמלודתם וכדני סיה יאסוף בלמודם, ודמ לסיח עובר וכסהו בשפר על הסידור"ם שבעה עם חכמיהו באמרי ער. וה' אמר שנתו להפר, ואחמטה אקרא כי סס"ד הוא ונכרסו כעשות השמות. וסיה לבני מרי לראותם. וסיה כי שמענו כלנו את הדבר ברע סיה ונתחללנו כי עליו נצאם גזרם ונתקן בלוי דין מסור העברה, ואף כי סיה להטעיד על פסקי כהנאים ודבריהם מי הושיע שיחיהם גמלים בחיוק ולא ישרף צרשפי לבח אש יחלויסם. ומי סיה יכול לבח אחר רבן ודכס שנתנו אחת דמו להטיח כי נכח (ומחם) [ויכחם] צומו לפניהם כחמיה שלא יכנסו כל נחר ובוריה, ושמעותיהם מאז ודכסו כהא עליו מחדש שמענו. והאמת נרחוב כל, אש מעל אחי ופרד יתל. כי סיל רחם על אוינו שמתולא עליו סדברים לנקום ונכסו הסעבר, האריח ואף סבבר. וסחברו אליו אנשים לצורחו אשר סיה להם צי נצרו. ובכמה זה מתקן הקטלה וישיבים לשמים,

שאלות ותשובות הרמ"א י"ב

ערש גיטערע אעט זא האט ער גישפראכן ער ווייט עס מיט מען ווערט עס וואול און זיין פרויע זענען אויך היטט ער לוינגס אנדרש מין עדים ער ווישט זאילווי מיט וועט עכ"ל טענהו. ומרדכי השיב מלך במו שכולו שקר רק שהיה לו קטע עמו בעבור ממון וע"י זה נתגלגל הריב ביניהם וכדי להתקם ממנו פידע ממנו וכיבא פסק אחד שהעיד הכופר מר"ק פראג שנספק להם על עסק קטע שבניהם כהקנת קהלת שו"ס. וכן העיד זמן לוקו לפני ב"ד שזכר שהיה להם קטע ביחד בעבור ממון לפני הרשעים אבל לא שמע שפלוני הר"ל נתן אשמה לכתו, והאריכו עוד בעטנותיהם אין לורך ברוב דברים אלא בעיקר מה שכחתי. ובתוך זמן פרידה פלוגי מאשהו יא קול זמה על אשמו ולא ישיעין אם ארובים אפקו לקלל או לא. וטען פלוגי שהוא מאמין לדברי העדים והקול שבעמלח והאריך הרכס בעטותיו. גם הראה לנו עדויה הוגכסו בנ"ד של הדיוטות ממש שלא בפניהם. ועינים עדים העידו עליהם שכל אחד ראה ששכב הנחמד עליה כדרך המנאפים אך לא ראו דבר ביחד רק העיד בפני אוחו ב"ד שראה כל אחד הדבר בפני עמו. ח"ל העיד הראשון (א"ך האב גיזעמין מיין אויגן דו פלוגי איז גישפראכטן פון איר אויך העט גימייעט עט ווער אויך נכריה גיוועט זא זאס אויך פלוגים (כו). עוד העיד ח"ל (אויב האב איז גיפונדן בייה איר אויף דער בלאק ממש צעו"ה דאש מעשה אויף אנדער. גילעגן אויב דר נאך אבר איין מאל) עכ"ל העד האחד. וז"ל העד השני (וא האב אויך גפונדן זייז ביידע בייה אנדר פלוגי אויב פלוגים גיזעמין צעו"ה ליגן דען פלוגי אויף פלוגים אויף דער ערד). ועוד העידו אחריהם אך העיקר דין חולה בעדותו. ולכן אבאר בעזרה. האל דינס תחלה ואח"כ אבאר דין חבר בעדות שטועדו. הראש פשוט דאילו העידו עדים כשנים בפני ב"ד כבר בפני בעל דין עדות כזו פשוט הוא דכיו מולאין אוחה בעדות זה מבעלה כ"ש שהפסידה כחובתה ורבייה לדבר דהא חף לעיני שטרעני עניו לא צעין. מכחול כשפוסרת רק כדרך המנאפים כדשקיינן סוף פ"ק דמטב. ווע"ש שפירש שם רש"י ח"ל משראו כל"ך המנאפים משיהכו עיני ריאוף שבוכזים בקרוב כבר וטוהגין כדרך חשמים, וכאן לא העידו רק ששטנו זה על זו ואפשר שבנדריהם קאמרי ולא מיקרי צדק דרך המנאפים (ועיין בהשנות מהר"ם באחד שהיה כסן ושמע אחד הכותל הנימוס דרך המנאפים) מ"מ לא גרע מדבר מכוער פ"ב דיבמות דלמריין דחלל ופירשו דחלל מן הכעל לדעה ר"ת ורש"י והשאלותו כמו ששאריתו הכוספות שם וכן פסק שם המרדכי בשם מוהר"ם, וכחז שם בשם הר"ם מאחד שדברי השאלות מיושרים מי יחלוק עליהם להקל ועוד שכל דבריהם דברי קבלה. ואע"ג דהר"י"ף והרמב"ם פכ"ד דאישות פסקו דאין להוליאם מבעלה אלא בעדי עומאה ולא בעדי כיעור וכ"כ הרשב"א בהשנות וכחז ניימוקי יוסף פ"ב דיבמות דקן דעה הר"ם והריב"ז"א וכחז הר"ם הרא"ש בהשנות כלל ל"ב דכן ראו להורות מ"מ גראה מאחד שהר"ם כחז שאין להקל ולזו וטעם דברי הכוזב באבן העזר סימן י"א אין להקל דאיוון בתראי אינון והלכתא כותייהו כדפסק הר"י"ף פ"ב דעירובין דראוי להורות ככתרתי וכן טוטם מקנת הר"ם פ"ב דיבמות, ואע"פ שלא ראו הדברים כחז מ"מ עדותן מלטרעטו כמו שפסק המרדכי בשם מוהר"ם פ"ב דיבמות, ואע"ג דיעור דחזא האי לא חזא האי ובייא שם ראייה מן הידושלמי כ"ש כאן דמלטרעטין (עדותן) שהעידו שראו כיעור אחד, מ"מ עיני דקון דין עדים אלו אין בהם מעש ממנה טעמים. טעם הראשון שהגובו שלא דקין שלא בפניהם. ואיחא בהשנות הרא"ש כלל מ"מ סימן א' ח"ל תאלא איי טוטם שלא כהוגן עשו שקבלו העדות שלא בפני הסהם ושלא בפני

אינו דהיי פתח כר"י ברלנר"י וכו"כ רב האי גאון ז"ל דכתבתי נאמנים אשילו ככ"י יואל ממקום אחר לאלו חזר ומגיד הוא שהרי השפיר מל והשפיר כשר אם יתקיים החנאי. וא"כ גם בנדון זה זה השפיר נכתב ונחתם כראוי וימין ליכהז כמו שבדירו לעיל ק"ו מאוסה רק אם יתקיים תחלו שגדר לנו שלא להראותו רק לשואלו לעמוד בו על נפשו אבל לא נחתם לברע בו לשום אדם חלילה לנו מרשע, ודמי לרא דלמריין בקידושין (דף ע"ד:): וביבאו השפור ח"מ סימן כ"ג ח"ל אין הדיונים נאמנין לומר לזה הייבנו אם אין בידו פסק דין ודוקא כבודא דיינא בו אבל בדין דתלוי בעממא לא חייך ביה נאמנות שלפי טענות שטענו ויכס לזוכה. ובלבד שלא ימירו ויטענו, וא"כ גם בנדון זה אין שייך נאמנות אלא אלו מנאין דתמו בעלמא לתחור ולדיינו ככן דמי שמע ומי ראה עולם מי נחנה ראש ושוכה בדרך לשוטט בה והכה ושמע למי מדיים למי ש"ח למי פלעים למי קול מסור כי אם למחמרים על היין. ולכן אליהם אישים נקרא וקולנו אל בני אדם הביטנו כזי ורלו למי החומ"ח ומי הפסיל"ם ר"ל החומה כדי לפסול ג"כ החמימות האחרים ולבטלם ברוב, וא"כ אטו נאמנים בענו שאף אם ח"ו עיטנו אם נחזור וכדייטו הנה דכריתו מבוטלין מעיקרן, כל שכן שאנו נאמנין לומר כזה ראינו וקדשנו כי ראינו העיר במזור ובמזוק וקרינו עליה לשלום. וכל שכן בזה ממה שכחב הרא"ש בהשנות כלל מ"מ סימן ג' על זואה אחת שנגאל אחד מן העדים פסול שכתבנוה ולין דנין על פיה כלל זזה אינו לריך ראייה, וכ"ש כדקן זא שכלנו פסולים זא עס זא שאין דנין על שער זא ושלא כלום הוא. ובכא נחמאה ובכא סליקא חף כי בחולי הימה שרמה וכוונה למחמה ולא היה שבוטעו פיו ולבו שזים כי לא היה (חוכו) ככרו ודון אוחו לקח-זכות כי אולי ציעל השבוטה בלבו כדאיתא בהשנות דרבי עקיבא בו מ"מ המס למחמה ואנחנו לשלום. ואולי שכז קיה למעלה אדוניו קדושת עמות גאוטי גניף מלטוט דתמו תפארת סדרת חותנתו גולה זכב על מזורת גולתמו ער ישראל ואורו. (ע"כ מאלתי בעטתק):

יב מעשה בא לפינוי בצורות פלוגי שהיה נפרד זא כמה שנים מאשהו ובלו לפינוי לדין וע"י זא נתגלגל הדבר וטען לפינוי אויך שראוה מדרבה עס אחד שחדש ממנו ח"ל טענהו. (א"ך בן בייה מיינס ווייב גיוועזין אויב האב גיזעמין דו זיא אב האב פיל עבקים גיהאט מיט דעם פלוגי אויב האב מיין שוויגר גיבעטין זיא זאלט אין אינש הוא מיט לזאזין גיין זיא האט זין יוכב דראן קירט אויב דר נאך האב אויך מיך אויז גילזוהן אין איין אנדר הוא אויב בין איין מאל גנגען אויך דער גארבר גאם דא האב אויך גיזעמין מיין ווייב אויב פלוגי גיין מיט פלוגי אויב פלוגים האט קיבלך גיטרעגן דא האב אויך גיטרעט האב גישפראכן גייה היים דא האב אויך מיר איין גיטעט אויך וויל נאר דען זעלביגן זמן בייה אויב בלייבן אויב בין אלו פון איר גינגן האב אויך ניט אן גירט). זא הייס כנגד חמש זא שם שנים (פער בן שנים) אן גיטעט האב אויך וועלין ווידר זא איר קומין דא האט מאן מיר גיזעט זייה זיא אייב גיבהאלט האט דו אויך מיר האב איין גיטעט אז זיא עמא איז אויב דו אויך אל מיין טאג ניט אז איר וויל. זא האבן מיר אין גיטרעט האטנו עפיש מער עס זא שנים (פער בן שנים) אן גיטעט האב נישט גיטעטן וועדד איין מאל איז זיא גילעגן אין איינס (בית החורף) אויף דער בלאק אויב פלוגי איז אים מדר גיוועזין זוכט האב אויך נישט גיטעטן. אדר אויך גלויב וואול דאש זיא עמא איז גיווארן דען מאן טוט ער אזו פיל גיזעט. דא האבן מיר אין גיטרעט פון וועט

שאלות ותשובות הרמ"א יב

לדבר סוף דלין לך משפחה שאין בה מוכס וכדומה לאס. לכן נראה דלף אם היה דברי פלוני כניס שאמר שלא היה יכול לגבות עדות בפניה מפני אלתמוהו של אביה מ"מ בזה לא הפסידה זכותה משום אביה, ועוד דברור לנו שבזמן שנגבה עדות זו היה לך פלוני המוטלים וראשי פרטג והיו יכולים לגבות עדותו בפניה, וכו' דהא הראה לנו מרדכי שער חתום מחלחא גברי מהימני דהיינו מהר"י שפערנבורג ורבי יצחק שטענבל"י ורבי מאיר גער"ן שהסירו בזעלוקמן ה"ל שאם יש לו עדות שיגבס בפניה וחסר רזאים לישב ב"ד ולא יגורו מפני איש ומדלף עשה זה נראה דלין מקום לנעמתו שגבה עדותו שלא בפניה מחמת אלתמוהו של מרדכי, ועוד נראה דמאחר שהיה יכול לגבות עדותו בפניה לפני ה"ל ולא נראה רעה אם כן הוה כאלוהי בל לגבות עדותו שלא בפניה לכחמילה וכו' אכור ל"ע דלף ריב"ן לא מכשיר אלא דיעבד וכו' לא מיקרי דיעבד מאחר שהיה יכול לזקן קודם שבא ל"ד, וזה ה"ל פשוט, וכ"כ שבאן הוא כדונו נפשות ופסול לגמרי כמו שהוכחתי מעבודת דינאי מלכא (דלין להקשות הרי מלינו הוצע פוסקים דס"ל דתלא בקלא לזן פסיק בעדי דבר מעומד אט"ג דלא הוגבס העדות כלל ב"ד" וכ"כ במקום שהועד ב"ד אף שלא בפניה, לא דמי כלל לכאן דהתם לא אמרינן דתלא משום העדים שהעידו אלא משום הקול דחוששין לו וכאן אין הקול כלום כמו שיכתבאר לקמן בעזרת השם, א"כ פשיטא דאף משום העדים אין לנו ללוסרה מאחר שהוגבס שלא בפניה כדמשמע בהש"ס דלעיל שאף שם אין אמרינן אותם אה"כ העידו בפניה ע"ש). מיהו בזמון היכא דלא אפשר או אפילו היכא דאפשר דיעבד לדעת ריב"ן כבר וממטעם שאמרנו לענין דרישה וחקירה שגאור משפט אחד יהיה לכס ומפני מה אמרו דיניי ממונות לא בני דרישה וחקירה כדי שלא תשעול דלה בפני לוח ומהאי עטמא נמי אמרינן דיניי ממונות כשר שלא בפניו דבלא אפשר. אבל לאכור אשה לבעלה כדונו נפשות דמיא. דהא אמרו שלמי יבמות לענין דרישה וחקירה להמרי אשה איש לעלמא כדונו נפשות דמיא ולא דוקא אלה ה"ה לן כל שאר עדות אשה, דהא הרא"ש בהש"ס דלעיל הביאו להמרי לאכור אשה לבעלה. והרא"ג דהש"ס פתח בהבזו שלמי יבמות כשר ר"ה דהלכה דעדי נשים לא בני דרישה וחקירה וכן פסק הרמב"ם סוף הלכות גירושין, היינו משום דמשום עיגורא הקילו הנשים להאמינן עד אחד שמעיד לאשה שמת בעלה אבל לאכור אשה לבעלה בעיקר דרישה וחקירה כהש"ס הרא"ש דלעיל. וכן כתב הר"ן סוף פ"ק דסנהדרין והבנה מיימוניות דלישות והבנה מרדכי דיבמות. ואם כן מאחר שדמי לדיני נפשות לענין דרישה וחקירה ה"ה לענין שלא בפניו דלא מהי ל"ע. ואין לומר דל"ע דלין אמרינן לאכורה על בעלה מאחר שהוגבס שלא בפניה מ"מ לענין להפסידה כחובס כדן סיוולאח משום שם רע שהפסידה כחובס כדאיתא פרק אלמנה ניוונה והוא דבר ממון הס כשרים דיעבד (חדא דהא כבר כתבתי דלענין הלכה ר"ה לטרווח כרבוותא הפוסלים) ואף לדברי ריב"ן נראה דג"ז לן לפסק, דהא אמרינן שלמי יבמות אין בודקין עדי נשים כדרישה וחקירה דברי רבי עקיבא רבי מרשין אמר בודקין ומקפלי ב"ד אינא דלי"ר אינא רבי כו' עד ומאי טעם אמרו דיני ממונות אין לריבין דרישה וחקירה כדי שלא תשעול דלה בפני לוח כו' ובמאי קמיפלגי מ"ס כיון דליכא כחובס למשקל כדונו ממונות דמי ומ"ס כיון דקא שרינן א"ל לעלמא כדונו נפשות דמי. ומדקט למשקל כחובס משמע דוקא במקום דליכא למשקל כחובס דליה בה ג"כ עטמא דמינא כדאיתא בכתובות אבל להפסידה כחובס דליה בה עטמא להקל ל"ע בענין דרישה וחקירה. ועוד יש להביא ראיה דלא פליגינן עדות כה"ג דהא אמרינן פרק האשה שגוס איביטיל לכו סהירוי

בעלם ויבא בעל השור ויעמוד על שורו אמר רחמנא, ועוד היה ראוי שגדוה זו תתקבל בפני גדולי ישראל הבקיאים בדרישה (ותקירה) שידרשו ויחקרו היטב שלא לאכור אשה לבעלה כדאיתא שלמי יבמות כו' עד ולאכור אשה על בעלה הכל מודים דבעינן דרישה וחקירה ולקבל עדות בפני בעל דין ובפני גדולי ישראל שידעו לחקר ולדרוש ולא להסתיר בלא במחשכים ולאיליא לעו על האשה תחת בעלה, ואף בעדות ממון הקל כתב ר"י שאם הקלו שלא בפניו אינו עדות לדון על פיו כו' עד וראוי להעניש כל מי שהיה באותו ויבא לקבל עדות של לעו ופנס על אשה יושבת תחת בעלה שלא בפניה והגוי רותב על ענין העדות אם היה בפני בעל דין כו'. משמע דכ"כ"ג שלא היה בפניה לא היה כן פלוני כלל דלא הוה עדות, וכן פסק הסור ח"מ סימן ג"ה לעדות שלא בפניו אין על פיו, וכן פסק הרא"ש בהש"ס כלל מ"א סימן ו' דהוה כאלו לא נתקבל כלל וכן הוא פ"י פרק כילוי הניגול ופרק הניגול בתרא וכחב דהוה קטעה בדבר משנה דחחר, וכן כתוב במרדכי פ"ב דכתובות ופרק הניגול בתרא דפסול, ואע"ג דהבב דכתב שם המרדכי בשם ריב"ן דלכשרי דיעבד, וראה דלענין הלכה יותר יש לסמוך אדברי הפוסלים דהוה רובא בתרא, ואף דברי ריב"ן היינו דוקא בענין ממון הקל, וכן מה שבב"ב מהר"ר איכיל בפסקיו דבמקום אלה דחלי מיינה נובין שכתבתי עדות שלא בפניו היינו דוקא בענין ממון קטן כמו שכתב שם בעלמא מנחם הפקר ב"ד הפקר והיו דינין להלמי ולכל חברין אבל להשקיעי אשה מבעלה בעדות שלא בפניו פשיטא דלא תהי כלל כדמשמע מהש"ס הרא"ש דלעיל מאחר דב"י דרישה וחקירה כדונו נפשות כמו שכ"כ הרא"ש בהש"ס ואם לענין קבלת עדות שלא בפניו הוה דיני נפשות ואם פשיטא דלא מהי עדות שלא בפניו דכתיב והועד בעליו יבוא בעל השור ויעמוד על שורו, וראה מפ"ב דסנהדרין עבדא דינאי מלכא הטל נכשא א"ל שמעון בן טעם לתבנים הו עיובס בו ונדיעותו שלחו וכו' עבדך קטל נפשא ויודרים לכו שלחו ליה הא אנת נמי להכח והועד בעלה אמר תורה יבא בעל השור כו', ואי הוה עדות שלא בפניו כשר דיעבד לדיני נפשות לא ה"ל לינאי הא אנת דהא איכא עשה דשום תשים עליך מלך, ומהאי עטמא דקדק ריב"ן שעדות שלא בפניו כשר דיעבד מדקשר לכתחילה במקום שמקבלין שלא בפניו היכא דהו עדי חולים או הולכים למדינת הים כדאיתא פרק כהלל דה"כ משלחו אחר ינאי כדורא ש"מ דמן הסורה כל עדות בני בפניו ואפילו דיעבד פסול. (ואין להקשות דמהר"ם בהש"ס והיא במרדכי פ"ב דיבמות מדמה ענין עדות ל"ע לענין עדות ממון לענין לירוק העדות כדאיתא תחת הא"פ שלענין נפשות לא מלכרף עדות מיוחדת כדאיתא פ"ק דמכות שאני הסה דכתיב קרא דכתיב לא יומה על פי עד אחד ומקוי לה הסה בגמרא דקאי לענין עדות מיוחדת והסה דוקא לא יומה כתיב אבל לענין שאר דברים כגון דרישה וחקירה או עדות שלא בפניו דמן הסורה בעינן כהרובותיהוה רוק חכמים הקילו לענין ממון פשיטא דמדמינן לענין נפשות ואם כהסוה עובדא דינאי ש"מ ג"כ דאפילו במקום אלה לא מבינין עדות שלא בפניו כדונו נפשות דלין לך אלא גדול מינאי מלכא דהוה מלך וקטל כולו רבך כמוכר בקידושין וא"כ לא נהא לגבות שלא בפניו וה"ה כאן כדון דידן, וכו' דלף אם היה דנו לגבות שלא בפני אלה מ"מ עדות בניו וכוונתו לא אמרינן דמחירינן זן האלב דהא אמרינן פרק חזקה הבתים דלגזן אין לו חזקה ה"ה דירלוח מפניו למחות ולבט יש לו חזקה, ואין לחלק דוקא הסה דלין המחחס מוקת אלא לכן ולא שייך בה האלב מידי אבל בעדות כו מחירינן מן האלב דהא וכו' פנה לכל המשפחה ולכך יראה מן האלב, דה"כ אין

לכנס

שאלות ותשובות הרמ"א י'

להכשיל ותמו לי כחובס מסו כיון דאמרס כחובס אדעתא דכחובס אחאי א"ד כו', ופסק סס הרא"ש לחומרא וכן משמע דעת העור אכן הסור סימן מ"א. ש"מ דאס ידעינן דאדעתא דכחובס אחאי לא מחירין לינשא אף שחבטס נמי להכשיל ובעיני יגוואין היא נאמנת אפ"ס כל העדות בעל. וכן משמע מונס שחבטס מור"ם כחבטס ויהא בסוף הגהת מרדכי דקידושין וע"ס ה"ה כנדון דידן דודאי אדעתא לאוכרס על בעלס קא אחו ולכן אף לעיני ויובס אינן נאמנין. דא"ל דלפסידס כחובס טוונ דא"כ לא הלריכו לומר שטכסו זה על. זו דבעוברת על דת יודית שמדברת ומשמקט עס שבחורים הפסידס כחובס כדאיתא פ' המדיר. וחי משוס דבעוברת על דת לחוד לריכס התראס להפסידס כחובס כדאיתא בטוטס פרק ארוכס וז"ל סורכו להעיד עליס דבר מוכער לאסורס לבעלס וקאל כלל כחובס וחינא לעולס דמשוס כחובס קא אחי. זס אינו דאס כוונו לכחובס היא לסס להודיע לבעלס פעמס הראשונה שראו מס שראו להחרות כס באלוי העבור עוד על דת ומפסיד כחובס ועוד דכרי כל אחד מכן העיד בפני עצמו וידוע שאין אשס מפסדת כחובס בעד אחד, אלא ודאי לאוכרס על בעלס קא אחו דלו עד אחד נאמן לאוכרס עליו כשהבעל נאמין לדבריו כמו שכתב רמב"ם. אלא ודאי לא כוונו חי עדיס רק לאיכוס שחובס פסוע לכל פאסורס לבעלס, ויותר יש לתלות שחששו לאסור ממש שהעידו לענין כחובס שהוא ממון:

ומעתה אומר מאחר שנגבס עדות זו שלא בפני אשס ובעלס לא חי סוי עדות כלל לא לענין לאכרס על בעלס ולא לענין הפסד כחובס כס שביריחי, וז"ל בעדות זו דאיכא למיחש, דהא אמרינן בירושלמי פרק זס בוצר רב כד הוה חמי ססדי מכוונין הוה חקר כד הוה חמי ססדי כן וסכן הוה מכוון פירוש כססיס רואס עדיס שהיו אמריס עדותן מכוונין בלשון אחד היא חושש לשקריס ובעלס אחס כוונו לטוס וסיה חוקר ודורס רואס, אבל אס לא אמרו ממש בלשון אחד אלא זס אומר ככס וזס ככס רק שלא היה כחשש לא היה דורס כ"כ, ומאחר שעדיס אלו העידו בסגנון אחד שראו בשתי פעמיס שחבטו זה על זו ואמרו עשו אותו מעשה כו' איכא למיחש לשיקרא וסיה (יר"ד) לחקור בעדות, ובל שלא (ומחקר) כחוקר ונעשה שלא בפניס ללא כלום הוה. הפעם השני שאין בעדות זו כלום דהא אסו לקדמנא שני עדיס כשריס והעידו על עדיס הראשונים שפסונו עדות סס שרביס העידו דרך כלל שאין לסמוך אדעותי כן סוחוקו לרקיס ופוחיס ותפוחיס וכן הוה מפורס לכל. וזס הבעל דבר לא יוכל להכחיש זס אלא שאומר שמשוס זס אין לפוסלן לעדות ושניס או שלשס העידו בפרט אחד העיד בפני פלוני הבעל שחמד ששמו כך הוה מסר פרנסי פראג ביחשכס ביחד בזיני פלוני, ועד שני העיד ג"כ כזס אף שלא בפני פלוני הבעל כי הלך לדרבנן קודם שגבינו עדות על זס. ועוד העידו רביס עליו בפני פלוני איך שעמד בפריכסיא וגמס למסור ולהרוג. שהוא נשבע תמיד ולפעמיס מתרף וזכר שס ע"ז, אחר זס גס על עד שני שהוא פלוני אחד העיד עליו בפני פלוני שמאלו אלו ספריס שנגבס וסיה העיד שלא בפני איך שנגב לו סרבה דבריס וזכר ואחר מאל ביד סורף שמכר מגיבחו. ועוד העיד אחד שידוע שנגב לראבו וסורף להחזיר בגניבה לראבו אף שהעד אומר שקען היס בלואס ששס, עוד העיד אחד ששמע מבע"ב שלו שפלוני זס חמוד שגונב. וע"פ דברים אלו נראה לו שפסוילס סס לעדות זו (מתאמר שכבר כ"כ הוה נאמרו לחטרין) ואמרינן סוקלין על החוקס כדאמרינן פרק עשרס ויחסין) ופשיעו דאלו האמרינן נאמניס על הראשונים אט"פ שהוא פלג כפני פראשונים, דהא אמרינן פ"ב דכחובס שניס

חמומיס על השער וכלו שניס אחריס ואמרו פסויל עדות סוי כרי אלו נאמניס ואס היה כתב ידן יולא ממקום אחר אין אלו נאמנין ומסוק דלאו לגביי כשערא קאמר דאינן נאמנין (דכרי דרמנא לא סוי בפניס כחשש מיכס סוס) אלא אוקי חרי לבעדי חרי ואוקי ממונא כחוקת מריס, ס"ג אע"ג דלא נפסלו כשערא עדיס אלו עליסס שלא בפניס מ"מ לזס עדותס אין מעועילס כלום דאוקי חרי לבעדי חרי ואשס כחוקת סיהר לבעלס וזס פסוע. ועוד כנדון דידן לא גרע סוף דינא מתחילת דיון, ומאחר שעדות הראשונים הוה שלא בפני בעל דין אס כן יוכלין לבעל עדותן ג"כ שלא בפניס. וכו דהא גווי לכל דאלו שניס עדיס שהעידו וזס חשדיס כי הוה נאמרו אלו הוה נקרא פוק"ם והוה אשס לשועילס הקנינסי המחבילס כרמיס, וסשני פלוני ויכריס לפוחיס ורקיס לכל אדס, אט"ג דלא ידעינן כזס שהס פסוילס ממש מ"מ מאחר שסוחוקו כפי כל לפוחיס ורקיס פסוילס היס לעדות כזס, ורואיני מסא דכתב מהרא"י בפסקיו סימן רכ"ד בענין התרא אשס שמת בעלס שססיס להחזיר וכתב לבסוף וז"ל, אף כחנאי זס אס ידוע למר שהועד העדות כלי רמיס כי אינו מכיר את העד אס הוה מן הרקיס הפוחיס דלס חייטי בנידוי לאסורוי שיקרא וז"ל דכס"ג דסבורין וס שבודאי לא יבואו לידו כחשש מחמת רחוק הדרך כו' עד לזס אס נראה לומר שיש עיקול או כול ועקבס כהעדת עדיס כגון אס שחזרו להעיד וכס"ג אינו נמנה להחזיר כלל שלא להחזיק ידי רשעים בבאליס לפרזן גדר וגיצרת חכמיס כו'. ומכשתח דרון ק"ז שהרי לאכור אשס על בעלס כני עדות פפי מלהחזיר כמו שכתבו רמב"ם, וכו כי כבד כחובס לעיל כתבו הרא"ש שמדמה עדות אשס לאשס על בעלס לעדות שמחירין אותה לעלמא לענין דרישס וחקריס ס"ס לנדון דידן. ומאחר שמנינו שאף לענין להחזיר על בעלס שהחמינו אף לעדות קל ואפ"ס ככס שאין לסמוך אדעות רקיס ופוחיס כמקום דאיכא למיחש שמשסדיס שקר כ"ס כנדון דידן שרקיס אלו בלו לאסור אשס על בעלס והעידו עליס כהער ולא הגידו אימת סוס המעשה שגידו. שראו ואיכא למימר שבדאי סמכו עצמן שלא יבואו לידו הכתס דמי יבואין בענין כזס ואף שלא אמרו כחזיר יוס ראו אותו מעשה ובחדרי חמרים כל עדות שאי יוכל להימנע אינן עדות בדיני נפשות, וכבר ביארתו לעיל שעיני עדות זו הוה כעדות דיני נפשות, וכו דלא גרע מעס הארץ דפסול לעדות כדאיתא פרק מקום ששבו ואט"ג דר' יוסי פליג הסס ואמרינן כגימגמי כמאן מקבלינן האידנא עדות מעס הארץ כמאן כר' יוסי לית הלכתא אלא כמ"ס כמו שפסק כר"י ודוקא כעס הארץ דליחא כמקרא אלא כמ"ס הארץ כדאיתא ספ"ק דקידושין, וככתו בגהת מרדכי דסנהדרין דכל מי שאינו רוצה בק"ם ובחפלה ובמנות פסול לעדות וככתו הרמב"ם פ"א דהלכות עדות אין מוציין עדות לעס הארץ ואין מקבלינן עדות ממנו אלא"כ הוחזק שהוא עובד במנות כו' עד וכל עס הארץ כחוקת פסול עד שיוחק שסורף כדרכי הספרים עכ"ל, ק"ו לרקיס אלו שסוחקו לחשודים וקליס שאין מקבליס עדותן כלל. וכו דהא איחא כג"ס בנימומיות פ"א הלכות עדות כזס רב פלפוי גלון דהאומר אף והמאור פסול לעדות וכבר נזכר לעינינו על אלו העדיס שזמנו כזס כפרסיסא, ואט"ג שמהר"ק שורש קס"ו כתב דהרמב"ם חולק כזס מ"מ עדיס כאלו שכבר חשדיס ומוחזקס בודאי הרמב"ם מודה בדבר וק"ו כנדון דידן דפסוילס ממש סס כמו שאכתב דגרסינן פ"ק דמכות סיהא איחתא דלחסי ססדי ואשתקורי אולס אייחי סהדי אחריני דלא אשתקורו אחר ריש לקיש סוחוקס זו אמר רבי אליעזר אס היא סוחוקת כל ישראל מי סוחוקו וכן אמר רבי יוסק ע', משמע דלא לא הוה סאי חוקס דכל ישראל

שאלות ותשובות הרמ"א יב

רבים, ומאחר שהעידו עדים כשרים לפני שאלו עדים פסולים וגם יוכרים לכל שהם פסולים וקלים וכ"ש בעדות כזו שגבס לפני דיניו סדיונות ממש כאשר שמענו מפיכם (שהם ב"ד לפי ערך העדים כ"ל) ופשיטא דחיישין לב"ד עושים שלא חקרו ודברו סיטוב ועוד שאינו מקיים ואין ויכר חתימה לעדים והיא אף לא ירצה לקיימו אין שומעין לו מעשיו מעמדם דלעיל והיא אף לא ירצה לעדים לחזור ולהגיד בפניהם לא מהני מעתה מאחר שיש בכן שמך פסול כמבואר לעיל ועוד שמאחר שכתבו חרם בבכ"כ שכל מי שיודע להעיד שיבא ויעיד ואלו העדים סיו עס ולא העידו נפסלו מעתה לעדות דבין הטוב על הכרס שפסול לעדות כמו שפסק עבוד כח"מ סימן י"ד וסם דברי הרא"ש פרק ז' בורר ואין לאמנין לומר שלא שמעו מן החרם הואיל והיו בעיור כמו שפסק המרדכי ריש שבועות והט"ז דהשמע במרדכי סוף שבועות העדות דאם נתנו חרם להגיד כל מי שיודע עדות וחסק ואח"כ בלא להעיד דלא נפסל עדותו בכן היינו דוקא בדבר שיוכל לחזק לעמו ולומר לא שמתי לבי על זה כמו ששמעו שם מראייה מרב אפי שהביא אבל בכ"כ שכתב העידו בדבר ומזכיר להם ולא העידו א"כ נפסלו מעתה להעיד ובסדיו מלאחי מלוק זה בשבועה ויטע, ולא אוכל להסריך בדבר זה כי אין נפקותא בזה מאחר שי"א להם עס פסול מהמת דבר אחר, על כן נראה פשוט שאין עדות בדבר זה לא מעלה ולא מוריד :

ועבשין אבוא להורות על דבר העדים המארים שפסול בעל האיש שהביא כתב לפניו וכחוב בחובו בזה הלשון (דא זאג איך שאלמה בר אליעזר הלוי המכונה זלקינד לויך מיין חלק לעב"כ דימנט נאך וז לייך נאך וז ליב לויך בין מיט פלוגי גאנגן אין דער גארבר גאש כ"י) עד בחוק כך (אין פלוגים אונ' פלוגי בה שמעון בוש אונ' יוזל פיר גאנגן דא האט פלוגי פלוגים גיטעסן אונ' האט ארויף זיא גישריאן דא אין פלוגי איין וועק גילאפן אונ' פלוגים האט איין שיכל מיט קיבלך גערלאך דא סע הכנל גיטפראכן גייל איין הייס דא איז זיא אוועק גאנגן דא האכן מיר אין נאך גיטעסן דא זייקן זיא ויידר וז אנגנד קומן אונ' זייקן דער נאך פער שוואנדן) עוד כתיב בכ"כ יד וז"ל (נאך איין מאל האט לייזל וז מיר גיטפראכן ארויף פלוגים זיא זיגט איין און דער שטובן פער שפטרט אונ' עשין זווייל ארלייא איין אונ' איין זייק מיט אנגנד דא בין איך גאנגן אונ' האט אן גיקלאפט אונ' העט גערין מיט געשן דא האכן זיא מיר גיט וועגן איין לאזן אונ' איך האט גיטערט פלוגים מיט פלוגי ריידן (עוד העיד בכ"כ יד וז"ל) איך בין הייס גאנגן דא איז פלוגים בייא פלוגי אונטר דער טיר גיטעסן אין דר פיטערט אונ' האט איר דרוין גשמלטי פעללז אום גיטאט אונ' אין אונטר העמד אלזו בין איך דער שראקן אונ' האט עיך מאגער גיוועט אונ' האט עך מיינס ווייב גיאגט אונ' דאש איז גיווען אונ' גיטערליך אום חמם אורד אום עש איך דער נאכט אונ' דאז זאג איך ארויף מיין מלס"ב איך וויל עש אונטר דען פנים זאגן אונ' גלייך פיר דעם ב"ד אונ' וואו מען וויל עש אין חייביל אמת נאום שלמה בר אליעזר פלוגי) עכ"ל העדום שהביא בעל הכהנה לפנינו ולא הגיד דבר לפני ב"ד רק כך היה כחוב בכ"כ יד העד כ"ל. ואומר פשוט אלו דאך נשני דברים כראשונים שהגיד אום ממשות דאפינו דבר מעורר או יהוד לא הוסיף מאחר שהגיד שראוי הולכה עם אשה חתומה ועם הכהנה בדרך שריבוי בוקעים זו חס לא מיקרי יהוד שכתרי למדו (ככל מקום) שספק שומאה ב"ה טבור מסוכת עבדו ונסתרה דוקא חס לאו סתירה מיקרי, והיא מעשה שהיא נאמרה לו אשה שהם סגורים ביחד ושמהם שדברים עם הכהנה גם אז אין בו ממש דלמאיר לתארים

מי הוחזק איכה למהם לכהדי שקרי מאחר דידעין שחזר אחר עדים שקרים, וס"ה נדון דין שהעידו על בעל אשה ו שחזר אחר סהדי שקרי פשיטא שיש לחוש לרקים והשודים אלו שנתפחו בדבריו (וכן אמרינן בהדא פרק ב' דכתובה לענין שטר דאם מהדר איופסא אימר זופי זייפי אש"ג דאמרינן אום דאם כוחוק כל ישראל מי סווא כוחוקו דלדיהא בהם ופסקו כרא"ש בהלכותיו) ס"ה נדון דין שהעידו על בעל אשה ו שחזר אחר סהדי שקרי פשיטא שיש לחוש לרקים והשודים אלו שנתפחו בדבריו :

ודיל כהדות שהעידו עליו. רבי אביגדור בן כ"ז הדרשן כהיד עליו וז"ל ואמר לי (איך זאלט זאגן ווייל זיא חס ובלום זאלט זיין איבר דען קרוב גאנגן אונ' האט מיר וועגן מאכן איין שטר אום לעסן עאלל אונ' אימר זוא נאך גילאפין איך זאלט זאגן אין פלוגי הוי זאלט זיא זיין איבר דען קרוב גאנגן אונ' האט מיר גיוויזן חסימות איז איין כהב גיווען אונ' ביגעטע איך זאלט מיר דרויף חתמן זא האב איך ניט גיוואלט ואמרס אליו ווארום ווילשמו דין ניט חתמן האב איך דאך פיל עדים דא איך גיטעסן האב דאז איין כהב איז דא האב איך ניטע וועגן מיט וז שיקן האכן עכ"ל (החמד) ושוב העיד פלוגי בן פלוגי (דא איך ל"ע בין קראלך גיווארדן דא איז פלוגי הכנל וז מיר גיגאנגן אונ' האט מיר ארבעט עאלל ארויף מיין שלחן גיווארדן אונ' האט וז מיר גיטפראכין נעם דיא ארבעט עאלל ארויף לירונג ווען דו וערסט גיוועט זיין זא וערשטו מיר איין עדות זאגן אזו בין איך ת"ל גיוועט גיווארדן אונ' דיא ארבעט עאלל ארויף מיין הייבן אזו האב איך זאלן איין וועק יסין דא האט אייבר נאך מיר גיטיקט) ואמר אליו פלוגי (דוא זיכשט איין וועק ניט מיר ארויף גיטריבן וואש דיר ווישיגליך איז דא האב איך איממש ניט וועגן נעבן דא האב איך איין משכון בייא פלוגי גיטאט דא הלט עש מיר דאם משכון ניט וועגן נעבן אונ' האט גיאגט עש שאלט ניטע דא האב איך אים עש גיטריבן נעבן דא איך האב מען זאגן ווייל זיא גיוועלט האכן סוב מיר גידוכט עש איז יוא קיין ב"ד אונ' איז קיין עדות דער בייא עכ"ל). עוד העיד וז"ל (אונ' האכן פון מיינס ווייב איך וועגן דען זאל עדות זאגן דא זיא אן איר מיט האבן קניין דער עלאנגן דא האבן זיא כהם פעמים פון איך אונ' פון מיר וועגן האכן זיא זאל נאר אמן זאגין ארויף דאש עדות דו איך גיטריבן האב נעבן אונ' ווייט איין גאט וויל קיין ב"ד בכל העולם פון איר עכ"ל). ושוב העידה אשה אחת ואמרה שאם רתתה לחמיה סתם יכולה להרויח מעתה כדל פלוגי הכנל רשם לשוכרה. ושוב העיד רבי ישראל בר יוסף (דו נאך איז מיר פלוגי כ"ל ויידר נאך גאנגן אונ' האט מיר גיטעסן איך זאל מיט מיינס ווייב ריידן ער וואלט עש מיט אום זאכט נעגערן, דא שפראך איך דא זייא גאט פער דו איך זאלט מיין זייל פיר זענקין פון געלט וועגן דא איז ער מיר נאך גאנגן עטליך ווארן דו ער גיטעסן קענין פון מיר נעגען דא האט ער וז מיר גיטפראכן וואש שאלט עש דיר גיב מירש גיטריבן איך וויל דיר עשים שנקין דא האב איך גיטפראכן איך טואט עש איין גאט וויל ניט אונ' ער האט וועגן האבן איך זאלט זאגן ווייל איך פלוגי מיט פלוגים העט דער ווישט ס"ו עכ"ל). מכל הני עדות שפעינן שחזר אחר עדי שקרים וזאם כחשדא כל דעו אין להאמין לעדים כראשונים שהעידו איך שרעו הכעשים. ועוד דלדיהא למ"ד שווא פסול לפרוק כראמרינן פרק ז' בורר והט"ז דהלכתא כהנה דהנלקין ואמרינן לא נחשדו ישראל על זא מ"מ כהשודים ככ"כ וסם שפארים והוא חיישין ובגור לנו שאלו סהדי שוואים עס שפאסם הגרשזי כאשר שמענו מפי

שאלות ותשובות הרמ"א יב

ולא מוריד דלאו דבר מכושר מיקרי, ואף כי קנן הוא גם בעדות האשה אפשר לומר שהיא לא היכה או בחדרה כשאלה ההגדה ואפילו היכה דילמא היה שם איש אחרים כשהיה ראויה לא תיחדה עמו והיא דברים מכושרים שכתב הרמב"ם או שהיו יולאים ממקום אחד משמע דוקא שלא רואים את שניהן ביחד ויולאים וכדומה ליה אכל כה"ג אפילו יחוד לא מיקרי, ואף אם נודה שדברים אלו קרויים דברים מכושרים ממש מכל מקום מאחר שפאלי עדות הם אינו מעלה ולא מוריד עמו שיתבאר למטה מהשבת מוכר"ס. ועוד העירו כשים ששמעו מפי אחרים איך שקנן גיוס להסס לומר עליה שזינתה עם הנחמד והשה אחת אמרה שכתבם לו כתב מכל מקום אף כי דברים אלו קלה דברים מכושרים ואין להשה לעשות כאלה מכל מקום אין עדות ממש בדבר מכושר ואף כי כל זה הוא פאלי עדות ואין משיגותיו כמו לענין דינא כמו שיתבאר לקמן וגם אין לאוכרה משום שאלה הם קול מזה צביר כדלמריקן פ"ג דיבמות דלא חיישוק לקלה במקום אויבים דליומור אויבים אפקה לקלה וכתב שם ימויקר יוסף דכל סיכא דאיכא אויבים בין לנטען בין לנענתה אין חוששין לאחור קול. כ"ש כדון דין שיש אויבים לניהם כידוע לנו בלאשי עירם שתמיד לא יחדלו אויבים מקרבם. ועוד דהא העירו עדים שראה לשכור עדים עליהם. עוד העירו אחד שחמיה ז"ל ראה לשכור ואין לך אויבים גדולים ממנו והו דהו קול וסוברו עמו מאחר שידעין שעל פי עדות אלו עבר הקול במחמה ומאחר שאין העדות כלום מנבטין קול כזה, ור"ה בכל מה-אחרתי מחשבות מוכר"ס והביאו הגהה מרדכי ופירשם וכתבם ופירשם מיימוניות הלכות אישות. מעשה בא לפני שילחק עקב זקקה על אשה שהלכה ממנו בר"ח אדר ל"א לפרע. ולא חזר אליה והוגד לו כי הרה לאוויס וילדה בחדר שנת ל"ב ושלחה אל המקום אשר היכה שם אל הר"ר שאלתיאל ובניו העירו על פי החדם שהוליד עם ממזר וגם עד אחד העיד שבליל שבוועת ל"א מלאה עם רקיס ופוחים ופקוק ונפסו והביחוה בחוך סביב ופעירו שגורוהו ה'תן הנעברה, ועוד כאלה יאל שם דע עליה בא אביה אלו ושלל ממני היותה לזונה או לטובעה בזהר מקול וזוהי ולא רציתי להסיר, ועוד דברים רבים כאלו. והשיב הר"ם וז"ל דקדקתי בעדות הר"ר שאלתיאל ובניו שהעידו שחפסידם מנבעה כ"ה בחדר וילדה בפרט פרה ארומה לשנה הבאה ממזר אין בעדותן ממש דהו ליה עדות אחת דהם קרובים בראמר פרק האומר אי מהימן לך כבי חרי אפקס והבא אי מהימן ליה כבי חרי לא מני לאפוקי בע"כ כיון שאומרה שילאה ממנו מעוברת דדילמא אשההוי אשהיה כשעובדא דרבה וסופאה פרק הערל. והע"ג דלתיבא עד דבר מכושר לא מסתרא ואפילו בעד פומאה אלא לאחר קיטוי וסחירה וזו אי מהימן כבי חרי מהסרסא אבעלה ומכל מקום כהובנה לא הפסידה. כללא דמילתא אסור לקיימה ורשאי לזרוק לה גע אש ויכל בע"כ ואש אינה (רואה) יכול לישא אחרת ויש לשלוח פיה ואש לא תשיב השובה נכונה ומיושרת על כל דבר ודבר חפסיד גם כהובנה עכ"ל. ובחשבות השייכות להלכות נשים בנימוניות מוכר השובה זו בליריות עם שאר השובות וכתוב שהיו מספרים ממנה מחזות בלגנה והיה דלא פסיק וכמו שכתב מהרי"ק שורש פ"א על השובה זו ואפ"ה מסק מהר"ם דלא אצדה כתובתה :

ומהשתא אבאר כל נדון דידן מתשובה זו כי כל מה שהעידו שני עדים הראשונים עם הדינים והקטעים אינו כלום דהא פסק הר"ם דר' שאלתיאל ובניו אינם רק כעד אחד מאחר שקרובים הם והתם דכל אחד כשר בפני עצמו נכשר עד אחד אבל במקום שכולם פאליים וכל אחד בפני עצמו היוו כשר א"כ כולם אינם כלום וכלא

דאחרים היו עומדים בחדר שלא היה יחוד ואף אם היה בעדות זו שתייהרה עמו מ"מ אינו כלום דהא אין חוכרין על הייחוד כמו שכתבו החוספות פ"ב דכחכות ופרק אין מעמידין דא"כ לא נכחה כח לאברהם אבינו וישנה תחת בעלה, וכן כתב הר"ם בחשוכה כלל ל"ב סימן ז' והלריך בתרומה דהשן סימן רמ"ב. ולכן פסו שאין צדדי אופן עדות שום ממשות, אך בעדות השלישית לריך דקרוק כי אורו עדות הוא עדות דבר מכושר מאחר שהעיד שראה אורה עומדה ביחוד אלא הנחמד באופל לילה בחזות הלילה שכרי כתב הרמב"ם פכ"ד דלוישות וז"ל הולאה משום שם רע כילד בו דע או שהיו יולאים ממקום אכל בו, וכן הוא בירושלמי, וכתב מהר"ק שורש ק"ה א"ל ולדון אינה דבר נקרא דומה לאותן דברים המכושרים החכמים בתלמוד בבלי וירושלמי הלא אין זה הלוי אלא בשקול דעת הדיין ועל כיוצא בזה אין לו לדיון אלא מה שנינו ראוהו בו. ואם כן אם האמת כן כאלה הגיד זה היה דבר מכושר ביותר. מכל מקום ל"ב שגם בעדות זה אין בו ממש משהי עומדים, חדא דהא עד זה לא העיד דבריו בפני בית דין רק שלח עדותו בכתב ידו לב"ד וזה אינו כלום. ורואים מהא דפירש רש"י בפירוש החומש והביאו החוספות פ"ב דכחכות מפייהם ולא מפי כתבם שלא ישלח עדותו בכתב לב"ד. וכן פסק רבנו משה פ"ג דהלכות עדות ואפילו לפי דברי ר"ה שפירש דמהני עדות כזה כמו שכתבו החוס"פ פ"ב דכחכות בשניו היינו דוקא דניו ממותה אכל בעדי נפשות לא כמו שכתב בסנה אשירי פ"ב דכחכות וכן הוא במרדכי ריש פרק ארבעה אחין וכבר ציררתי לעיל כדון דין לענין עדות הוא כדני נפשות. והו דאף ר"ם לא קאמר אלא שנתקבר עדותו כב"ד על פי אורו ככתב כגון ששלחו לב"ד מרחוק וגם העד יודע כמו שכתב בכתב, אבל כדון דין שקודם שנתקבר העדות כב"ד חזר העד בעדותו והעיד לפני ב"ד שכל מה שענה תחילה הוא הוא וכזו ולא נעשה אלא כדי שיחזיר לו פלוני משכמתיו כמבואר לעיל פטיוט שאין בעדות זה ממש דהא שבעה שבל לפני ב"ד כתב ידו כבי ביטעו ופשיטא דאין בו ממש דלא עדיף מאליו שמענו דבריו הראשונים מפיו דיוכל לחזור בו כל זמן שלא הגיד כב"ד דלתיבא בפרק שבוועת העדות אם לא יגיד וישא עמו לא אמרתי לך הלא במקום שאלו היה מגיד לו היה מחתיב ממנו, אלא דאף אם העיד חוץ לב"ד יכול לכפור אחר כב"ד דלתיבא הכם כדילא, כ"ש כאל דיכול לחזור דאף מה שהעיד ראשונה חוץ לב"ד אינו עדות על פה רק ע"פ כתבו דפשיטא דלוי כלום אף לב"ה מאחר שאין פיו מבכים לכחכו הוה מפייהם ולא מפי כתבם מידי דהוה האלם דלמריקן ריש מי שאלחו אלא לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד ט', ומאחר שגם עד זה אינו יכול להגיד לפניו שכרי כבר הודה בפני ב"ד שאינו יודע מאומה ושמה שכתב ראשונה הוא הוא וכזו וא"כ אינו יכול לחזור ולהגיד לפניו משום כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד אלא כן גם כהבו אינו כלום וקרין ביה שפיר אם לא יגיד פרט למי שאינו ראויה להגיד כ"ש שאינו רק עד אחד ואינו מהני בזות עצמו אלא אחר קיטוי והחירה כדלמריקן בקידושין פרק האומר וכן הסכימו כל הפוסקים כ"ש בדבר מכושר דלא מהני, ומעשה שציררנו שאין לאסור אשה זו או להפסידה כהובנה על פי עדות אומר ג"כ שאין לאכרה לו להפסידה כלום על שאלה שמתן עדות שהעיד עליה נשים וקטנים שראו בה דברים זרים כי האשה צריכה שרלוהו ויאל מהררה קודם עלות השחר והחדר ביה סגור קודם ללאתה והגדול העיד שראה בקטנותו שעינה כראשו ושוב לא ראה מאומה, וכבר שכל אלו הדברים אין דברים מכושרים כי מה שהעיד הקנן שעינה כראשו אפשר דמשום שהיה מבני בית שלה עבדה כבי אפ"ג דלאו שפיר עבדה מכל מקום לענין דינא אינו מעלה

הם מועטים ומשובשים בכלן ודברי התשובה הם בעיני אחר ואף ששם כתב מקצת דברים אלו שום תלמוד עושה טובה ולא עלה על דברי מוהר"ם מעולם. ואזכיר לך זה בראיות ברורות אמיתיות מן הסברה וגמרא ופוסקים, חדא דה"כ לא שכתב אשה יושבת תחת בעלה ומה כושינו הממנים בתקנתם שכתבו לאשה כתובהה אי הוה הכעל נאמן עליהם להפסידה להפסידה לפסידה שיתאר שראש ממנה דבר כישור או שעברה על דת בנפשו. ועוד דהרי פסק דעוברת על דת הפסידה כתובהה על פי ראיות הכעל ובהדיא פסקין בסוטה דעוברת על דעת לריבה סתרא ואין הסתרה בלא עדים, וכבר פסק הרמב"ם פ"כ"ד דאישות וכן פסק הטור סימן קע"ו דעוברת על דת לא הפסידה כתובהה אלא כשנזו עדים שעברה על דת אחר ההתראה. וכן כתב שם דאם ראה הכעל ממנה שאתה אינו נאמן להפסידה כתובהה אלא להרייבה שבוטה וכן סוהו כל הפוסקים וכן כתב מהרי"ק בהדיא שורש פ"ב, ואם כן איך נאמר שהמרדכי חולק על דבר הכבוד שאינו. ועוד שהרי משמע מדברי המרדכי שהכעל אלו הם דברי הרמב"ם, שהרי החולק ראה להניח ראיה מדברי הרמב"ם שכתב דברי השאלחות וכתב ח"ל ואף המיימון בפ"כ"ד דאישות (כתב) דבריהם ח"ל היו שם עדים שעשה דבר מכושר ביותר וכו' ולכחוף אחר דברים אלו כיום הרי שכתב דבריו השאלחות, משמע שם דברים: אלו כתבו בשם הרמב"ם וכן מוכח בהדיא מתשובת מוהר"ם שהיא סוף הלכות אישות ברמב"ם אשר דברי המרדכי לקוחים משם כמו שיראה כל מעיין בדבריהם. ח"ל התשובה ואף הרמב"ם כתב דבריהם ח"ל היו שם עדים שעשה דבר מכושר שהדברים מראים שהיה שם עבירה וכו' עד היתה עוברת על דת או שעשה דבר מכושר שהדברים נראין בלא ראיות עדים אלא על פי הכעל אין בוסין הכעל להוציא כו' הרי שכתב דבריו השאלחות עכ"ל. התשובה. יכירי לך שהציאו דברים אלו מדברי הרמב"ם והנה ראה בכל דברי הרמב"ם פ"כ"ד דאישות אין הדבר שם כן אלא הדרכה כתב בהדיא דאין הכעל נאמן בעוברת על דת ולא בזנות כתובהה ח"ל הרמב"ם דבין זה, היתה עוברת על דת או שעשה דבר מכושר אין גופין הכעל להוציא כו' הרי שכתב דבריו השאלחות עכ"ל. הכעל, ומבאר דבריו הרמב"ם שכוונתו בעוברת על דת ממש בפדים קאמר או עשה דבר מכושר ממש בפדים ועל זה קאמר שאין כופין הכעל להוציא ולהפסידה כתובהה אף אם אינו מוציא אלא שהיא הכעל נאמן על אשתו להפסידה כתובהה לא עלה על דעת שום חכם מעולם. ושום תלמוד עושה כתוב דבריו תשובת מהר"ם ושבשעת כיון דגל על עתק גם כן בדברי מרדכי. ובהנהגת מרדכי דקידושין איחא תשובת מוהר"ם דבעל שאומר אשתו ונחה אינו נאמן להפסידה כתובהה כ"ש דבר מכושר בלבד, ואף אם יתקשר לומר הילך נעשה ונשבע דבריהם אפשר לומר שהיה לך כ חא אחרת דבריו הרמב"ם והיה כוונתו כי דין זה ויתאר דהשנונות מוהר"ם הולקים ביחד, מ"מ אומר דאף אם היה סתמים הרמב"ם ומוהר"ם מ"מ לרייבם לדחוק ולומר הוה דכתבו שאין לה כתובה היינו בלא שבוטה אלא בשבוטה מיהא הגנה כשמכתה בעלה דהא אמרין בהדיא בקידושין עד אחד בהכחשה מאי הוה זכ"ש שאין הכעל כלום בהכחשה, או אפשה דמיידי בקהל דלא פסקי שאז היה נאמן הכעל להפסידה כתובהה למקצת הפוסקים וכן משמע קצת במרדכי דעל זה קאי, אצל במקום דהקול אינו כלום כמו שכתבתה לעיל פשוט כבישא בנחתה שאין הכעל נאמן להפסידה כתובהה. וכל מעין בשום פוסק בעולם יכול לדעת זה ולכן אין להאריך בזה לרוב פשיטות, ועוד דכדון דידן הכעל אומר שמעולם לא ראה פה דבר

נחשבו. וגם שמינין מתשובה זו דאין לאכור משום קהל אש"ג רכוש קהל דלא פסיק היכא ידועו לנו שגל פי עדות רשע רעשה שקול. כ"ש במקום אויבים לייבא למיתת כלל לקהל, וגם אין לאכרה כלל או להפסידה כתובהה משום ידיוף הינה דברים מכושרים שראו בה דאין לך דברים מכושרים גדולים מאלו שכתב בתשובה כ"ל והיו אומדות המוכיחות ואפ"ם לא אכרה מהר"ם או הפסידה כתובהה אש"ג שהיה עד אחד בדבר מכושר והבעל האמין שם לדברי העד, וכן כתוב בתשובת מהר"ם עלמו והיה במיימוני סוף כלכות שהיה עד אחד בדבר מכושר אפילו נאמן עליו כפי הדין לא מהני לה להפסידה כתובהה ולא לאכרה עליו, ומה שכתב בסוף כלל דמיתלה כו' היינו משום דמחשב מוהר"ם מעשה הדין לקולל בזנות כמו שיתבאר לקמן אבל בעדי כישור כדון דידן שכל העדים פסולי עדות הם פשיטה דאין לאכרה משום שקול מק"ו מתשובת מוהר"ם. אך ל"ך דקדוק כמה שבעל אשה זו אומר שהאמין לדברי המעידים וא"כ איכא לומר דשוייה עליה חתיכה דאיתורא כדלמרינן פרק שאומר בעוברת דהוא סמיח דח"ל אי נאמן עלך כפי תרי זיל אפקה כו'. ומ"מ נראה דאף טענה זו אינה כלום, חדא דהרי כתבתי לעיל בשם תשובת מוהר"ם דעד אחד כבישור לא מהני כלום ואש"פ שקלא משמע במרדכי דמשום עד כישור לעד פומאה שכתב ואי ליכא עדות דהרי כתב המרדכי וכן כתב הרמב"ם ח"ל מי שראש אשתו שזינתה או שח"ל אחת מקרובותיו כו' ש"מ בעד אחד בזנות קאמר, ובהתשובות מיימוניות שהוא דברי מוהר"ם עלמו הינה כתובה כן ח"ל כן כתוב בתשובה אי ליכא עדי כישור אלא אוחה העד שמלא כותים מגפפים אותה אי מטייה ליה כפי תרי חייב להוציא ואפילו עדות אניה בלבד ששעיר שזינתה כו' משמע דוקא בכ"ג שהיה העד מעיד שגפפו וחנקו אותה ורבה מעשים מכושרים והיו אומדות המוכיחות שהתגברה מהם כמחבר שם ולכן דן מוהר"ם שהוא בעד אחד בזנות אבל שאר דבר מכושר פשיטה דעד אחד לא כלום הוא כבוד מהר"ם לדעיל ואף אם נאמר דעד כבישור הוא בעד אחד בזנות אש"פ לכו כל כמיימה לאכרה עליו. ותחלה אומר כי זה פשוט שלא כל כמיימה להאמין לעד אחד להפסידה כתובהה, שהרי כתב הרמב"ם פ"כ"ד ח"ל מי שראש אשתו שזינתה כו' עד בין שהיה האומר אית או אשה הוחיל וסמכה לעמו ולדבר זה שהוא אמה הרי זה חייב להוציא ואסור לו לנא עליה ויתן כתובה ואם הודיה לו שזינתה תחיו אלא בלא כתובה לפיכך משיבטת בנקיבתה חפץ שלא ונחה תחיו ואח"כ תגבה כתובהה עכ"ל. הרי לך בהדיא דלא אפשרת כתובהה אפומא דחד סתרא ואפילו היכא דמיתסרה עליה, וכן כתב ג"כ בסמ"ג וכן פוסקים כל הלכות וכל רבנות שוין בדבר. ולכן פשוט הוא שכתב דידן לא הפסידה כתובהה אף שהכעל אומר דמאמין לעדים כ"ל. ולא יפגך מה שכתב המרדכי פ"ב דיבמות ח"ל שכתב על דת יסודית או שעשה דבר מכושר פירוש בלא ראיות עדים אלא ע"פ הכעל אין בוסין הכעל להוציא אלא אם ראה ויזיא ואש"פ שלא הוציא אין לה כתובה והכחשה תקנה חכמים היא שלא תהא קלה בעיניו להוציא ולא הקפידו אלא על זנות ישראל הכשרות אבל הפירוט אין להם תקנה אלא תהא קלה בעיניו להוציא הרי שכתב דבריו השאלחות פ"כ"ל המרדכי. וא"כ יש מנאן מקום לעשות ולומר הכעל נאמן להפסידה כתובהה כ"ש ע"י

שאלות ותשובות הרמ"א ב'

לא ארגילה היא וכן כתב הסגיד משנה פ"ג דגירושין . ומעשה אדון ק"ו ומה הסם לגבי עדות אשה שהקילו חכמים בה עובד להאמין עד מפי עד ולהאמין פסולין המסומן לפי חומן והאשה עממה נאמנת לומר מה צעלי ואש"ס כמקום קצתה אינה נאמנת ואפילו עד אחד מעיד כדבריה כדאיתא הסם כל שכן לענין לאסור אשה על בעלה דחמיר עפי שאין פסולי עדות נאמנים על זה ואין עד מפי עד נאמן דחיישינן דאיכא לתימר דאומר בדמיו ולא יוכל לאסרה עליו בזה שער אחד מעיד כדבריו וכמה שאכתוב לקמן השוכח הרשב"א שהיא ממע כדברי . ולכן נראה דלא יוכל פלוני הני"ל לגרש אשתו בעל כרחא או להפסידה כחובתה כלל מאחר שאינו נאמן , ופשוט הוא מאחר שאינו נאמן דיכול לחזור ולישא אותה ולא אמרינן דכבר שוייה לנפשיה החיבה דאיסורא , ועוד עדיין הוא שמאמין לדברי העדים ואיך נאמר לו לך חכיל איסורא , דהרי ששאמרה עממה אי לך דלמשה אחרונה אינה נאמנת וכופין אותה לבעול כדאיתא פרק בתרא דדברים ס"ח בכה"ג דאין הבעל נאמן דכופין אותו לחזור ולנושאא כמי שלא יאז עליה קול מ:ולם , והע"ג דבחוספות פ' אע"פ (ס"ג): כתבו דאשה שאמרה לבעול עממה אי לך חכורא לו דהא כבר שוייה לנפשיה החיבה דאיסורא והא דאמרינן בדברים איסתא שריא היינו לבעול אבל לבעול אסור , ואם כן בנדון זה נמי ינאמ דשויה לנפשיה החיבה דאיסורא , נראה לומר דכל זה אינו כלום , דהא כל הפוסקים כתבו סתמא אשה שאמרה עממה אי לך אינה נאמנת וכן כתב הרמב"ם פ"ד דאישות והעור סימן קפ"ו . וכן כתבו החסם בשם ר"י פ"ב דיבמות ועוד דאף בפרק אע"פ לא כתבו אלא היכא דאיכא רגלים לרבר בלא דברים גוון כהסתיא מעשה דדברים כחזו הוואף שערק מביניה , והע"ג דבחוספות לא חלקו בהדיא בין איכא רגלים לרבר לליכא רגלים לרבר מוכרח הוא בדברים דאם לא כן איך יחלקו על משנה שלימה דסוף דברים דהא בה האומרת עממה אי לך תביא ראייה לדברים , ואין לחלק דהסם מייירי שאינו רואה להפסיד כל כחובתה כמו שכתבו שם החוספות לענין שווייה לנפשיה החיבה דאיסורא אין לחלק בזה . ותדע מדברי החוספות עלמן שכתבו וכן נראה דאין אשה נאמנת מעטס ארכיבו כוח מירכס אי אמרה עממה אי לך דהא שווייה לנפשיה החיבה דאיסורא עכ"ל . ויש לרקוק אמאי לא כתבו ברית לעיל דביב דייבור כשהביאו משנה דנדרים דאינה נאמנת מעטס דחיישינן שמה עיניה נהמס בחרת ומקוץ לה הסם בתובעת כחובתה ולמה לא כתבו מידי , וכן נראה דל"כ לא אמרינן דאינה נאמנת מעטס דתנסה עיניה בחרת שכבר שווייה לנפשיה החיבה דאיסורא אלא ש"מ ל' לחוספות דעטס של שווייה לנפשיה החיבה דאיסורא לא מהני רק במקום דאיכא רגלים לרבר דומיא דהסיא מעטס דארטובי כוח מירכס דחזו נוואף כוח ערק מביניה אבל בענין אחר לא . אי"כ בנדון דידן דליכא רגלים לרבר שסתמא אחר דהסם היה רגלים לרבר שדברים אמח אבל הכא אע"ג ד ס מקלח עדות מפסולי עדות שעטסה דברים מכועריב מ"מ מאחר דלא מהני עדותן אלא ע"י האמנת הבעל ועל זה ליכא רגלים לרבר שסתמא אחר שסתמאיים כי אפשר לחוש שיפקר ח"כ פשיטא דאין לומר כבר שווייה לנפשיה החיבה דאיסורא וזה נראה צדור , ואפילו אם נאמנ דיוכל לשווייה לנפשיה החיבה דאיסורא ולחוסרה עליו מ"מ ולכך בחרם ר"ג כמו שכתבם הג"ם דלעיל מאחר שצורס שחאסר עליו , ומ"מ נראה דלא כל כמיים לראסרה עליו כלל וטופין אורו לשמש עמה ולקיים עונות עמה (וכן הוא בהדיא בהשוכח מדרכי דקידושין פרק האומר בשם ר"ש ואפילו אם נאמנ דיוכל לשווייה לנפשיה החיבה לשנות עמה אפילו למי שלבו מקוץ לומר שלא להאציל לאדם דע"י האסור לו עכ"ל) ימה לרמות דברים מלכנו מאחר

מכוער רק מה שסעידי העדים . וכבר מבואר בדברי החסובה והמרכי עלמו שבעד אחד בנות אינה מפסדת כחובתה כ"ש כביעור שאף לאכרה עליו אינו כלום כמו שביארתי לעיל , ואף שאומר שראה אותה הולכת עם הנשד ברחוב העבדנים כמו שהעיד העד פלוני לעיל מכל מקום כבר כתבתי דאחר דבר לא מיקרי דבר מכוער , גם שאמר שראה ששכבה עם הספסל והכחש בה סולך בחדר דבר זה אפילו יחוד לא הוא מאחר שבעלה היה ג"ר ואפילו בבית כדאיתא פרק בתרא דקידושין דהיה בעי . בעיר און חוששין לייחוד , ולכן פשוט דלא הפסידה כחובתה , אלא נראה דאף לאומיה עליו לאו כל כמייה דהא כתב מהרי"ק שורש פ"ב על מעשה כזה ח"ל ועוד דל"ל דאפילו לאכרה על בעלה אינו נאמן אלא אי"כ קים ליה בגויה דלא משקר בגין אדם שהוא מנאי אלאו חדיר וגם ביה עובד כ' עד אדם אחר דלא קים ליה בגויה לא וע"פ ששומח הרבה לאדם כבר והגון . וכן יש לרקוק מהשוכח הרשב"א ח"ל ועוד כי מה שפירשתי ב"י מהנין לך כבי הרי אי איניס מהנינו אלאו בכל כשיים שאינו משקר יפה דברת כ' , משמע דוקא במאמין העד וכופין דעמו עליה ולא דמאמניו משום שחשד באשתו אלא משום דקים ליה בגויה דלא משקר , והאריך שם בהשוכח מהרי"ק להוכיח דלא חייב להוויא אלא כשמאמין לעד ולא משום שמאמין שאשתו זונה שחשד כבר , וכן משמע מהשוכח מהרי"ק דלעיל כמו שהוכיח שם מהרי"ק . ומעכשו גלוי לכל שאין יכול בעל זה לומר שאחד מן העדים נאמן עליו כבי הרי כי העדים הראשונים און סהדי דהרי מינייכו אינון כאחד ואיך הדימינו לבעל שמימיני עליו כבי הרי וגם אעדים של פלוני שהעיד בכתב ידו אחר וכבר לפני כ"ד אף יאמר שישאמין כבי הרי מאחר שהעיד בעלמו חזר בו , גם עדות של האשה שאמרה שראתה אותו יולא מחדרה לא יוכל לסמוך עליה שהרי אחר לפניו ח"מ שלא ידע מעולם מעדות הסווא עד בואו סה ק"ק קראתא אי"כ ש"מ שלא היה גם בה כל כך החילה כי אילו היה גם בה כל כך לא אפשר שלא גיברה לו החילה להפרישו מאיסורא ומדלא גם בה אינו נאמן לומר גם כן שמאמניו כבי הרי . ותו דכבר הוכחתי דעדות זה אינו דבר מכוער ואף אם היה דבר מכוער עד אחד כביעור אינו כלום , ותו שאינו סמימן דהא איסתא בהגמט מיימוניות פ"ד דאישות ח"ל הורה רבי יוסף האומר אשתו זונה דאינה אסורה עליו לפי משנה אחרונה עמה דחיישינן שמה עיניו נתן בחרת אחר תקנת ר"ג שאינו יכול לגרשה בעל כרחא ועוד שיש לדנות האסור אשתו עליו כנגרש בע"כ דסוף סוף מבעל תקנת הגאון עכ"ל , ואין חלוק בין אם הוא אומר שאשתו זונה או שער אחד מעיד שזונה ששסתיהן חייב להוויא ואדברב גרע יותר לענין לאסרה עליו כשהוא אחר שהוא דאם שזונה מכשמאמין לעד דהסם לב יודע מרה נפשו וגם לא יוכל להעיד כשמשקר ומעטס זה אשה שאמרה לבעלה גירשתי נאמנת כדאיתא פרק המגרש ופ"ב דכתותות ואם יש עד אחד מעיד כדברים אינה נאמנת כדאיתא הסם דהואיל ועד מטייע לז מעייר , אי"כ כול דאכשע מעיד שזונה והוא אומר שמאמין לדברי העד גרע מחילוי אחר בעלמו שזונה ומאחר דאילו אחר בעלמו שזונה אינו נאמן וראוי לדנות כ"ש כשאומר שמאמין לדברי העד והאוסרם עליו , כ"ש בנדון זה שהיה קטט בינו לבניה החילה כמו שסודר בטלמו שגרה לחור אלאה לולא דברי העדים הללו כמבואר בטענותיו וכמו שהעידו שאר עדים כמו שאכתוב לקמן אי"כ פשיטא דחיישינן שאומר בדמיו ואינו נאמן עליה , וראייה מפרק האשה שהלכס דהאן הסם האשה שהלכס היא ובעלה למדינת הסם שלום בינו לבניה בזה ואמרה מה צעלי נאמנת הקטט בינו לבניה אינה נאמנת , ופסקו שם רמ"ג והעור אכן העור דלא שנה ארגיל הוא הקטט

שפ"ט

שמא ינו דין דין מבוחר בשבועה כרשב"א (סימן אלף רל"ג) כשנשבעו שכל רבין כרבה בלילות ואני אקרי דבריו ואביא לשמו בקצרה ח"ל, אמרת ראובן מה אשה ויהיה קטטה ותנאח קדומה ביו ובין אביה ועשוי מלא מקום לגרום לקחמו ממנו ויאל קול שנתן עיניו בחמתו כו' עד ושם לה כלילות דברים פעם בטענת גריבה ופעם בטענת עומין ופעם שראש מדרגתו עמו אחר פעם בראש רואים ופעם שה"ל אותו פריץ שהסחית דרכו עמה ואמר שהוא מאמינו וכשהיה מהפך טענותיו כד"ר גערתם בו ואמר כי עוד אין לו טענה אחרת וכשראה שכל זה לא כועיל לו אמר שהוא עלתו ראה שנתה. השנוס. החילוק אומר מה שיראה בעיניו כולו לבדו וכל מה שנתה עמו אחר פעם בראש מרגיל קטטה כס האשה והוא מחור לגרשה ומזיל עליה ש"ד ברוב ענין ומלא במקמתן שקרן לפיכך טוב אינו נאמן בכל מה שייטען עליה שקר עובשו של בדאי שמחזיקין טענותיו בשקר ובצו שאמרו פרק האשה שלום (דף קי"ד) קטטה ביו לבינה כו' ועוד דלפיל בביה דעלמא איני רואה כאן דבר שהאחר לבעל דמה שטען חסילם שראוה מדרגת עם הפרין אף זה אסור לבעל חדא שלא דבר עמה בסתר ולא עוד אלא אפילו דבר עמה בסתר אינה נאכרת עליו כו' עד והא"פ שהעיד רשע בפניו ואמר שהסחית דרכו עמו אינו נאמן אפילו היה שם כשר והעיד עמו שנתה אינו נאמן לחין דבר שנגרסו פתח משנים וכו"ס זה שטעניו פניו והעיד על עלתו שהוא רשע שאינו נאמן ואפילו העיד הוא ואמר עמו בביה דעלמא לפי שהוא תסוד על עויות ואינו נאמן בעדות אשה בין לאפוקי בין לעילוי, ומה שטען שהוא מאמין ארוב האיש כמה שטעניו פניו אין מקבלין ממנו דמתוך שכתיל קטטה שקורי משקרה וכמו שכתבתי כו' עד ועוד מלד מה שאמר דכל שנתן עיניו לגרשה אנו חוששין לו וחד זכ לסייה כמשנה אחרונה דהאומרת עמאה איני לך דכיון שאינו יוכל לגרשה אלא מדעתה וכל זמן דלגידיה ביה לא יכבו ליה אחריתא לפיכך חוששין כמו שהשנו בלואמה עמאה איני לך וכו"ס בזה דודאי נתן עיניו בחמתה ומחור לגרשה אה ז', וקדוב הדבר שאפילו בעושה שהוא משועבד לה מחר דכ"ד מתנין לפקדי דבר מן הסודים משום מגדר מילחא וכמו שהסודו בחמיה עמאה איני לך כך יש להסיר בחמרו כבאם היא לי במקום שאי אפשר לגרשה אלא בטענה ועל פי כ"ד פניו שלא יורו נפשו ישראל וביי ישראל רגילים בכך. וכו"ס אפילו בזה נראה כשהיא אסורה לו ושוויים אנפשיה הדיכה דליסורא הוא יחוש לעלמו ואם תראה היא למחול כל פטורם ושלא ויזיאה בגני יתן לה שאר וכרות כמו שהבדתי, וזו שנתה לי עיקר לגדון שלפניו וראוי לדון כדלמא בזה ולא ימלחו ספרי"ם בעולתה ידיהם עכ"ל הסתובה. הרי כל דברי דין אשכר ראוי לשום אליהם לב מבוחרים כשנשבע וז'. בראשון מאחר שהיה קטטה ביו לבינה כידוע לכל וגם העידו כד"ד שחור אחר עדים שקרים ח"כ אין להאמינו כלל במה שאומר הח"כ וכופין אותו לקיים טעוה אם אינה מוחלת לו, (ואף כי כרשב"א מחתפק דבר אי מותרת לחור לו כיינו דואף כהטעם הכול שאמר בעלמו שהאשה שנתה עמו אבל כדון דין שכלל עדותו אפילו עד אחד בדבר מכושר ממנו לא היו נראה דמותרת לטולי עלמא ולא כל כמיניה לאכסר עליו וככ"ג יש ג"כ לייבט השוכנת מוטר"ם הכתובה כבכות מדרכי קידושין (תרס"ג) דמשמע שם דאם אמר שנתה שנתה דשוויים אנפשיה סביבה דליסורא ואסורה לו אף לאחר הקנת ר"ג פ"ט), וגם מבוחר שמה שראה אותה מדרגת וסולכה עם כהנחד שאין בו כלום, ח"כ גם כהן מה שראה אותה מתכלת בדתה העכנדים אינו כלום. סוף דבר על פי דברים אלו נראה לנו לפסוק שם וכל לגרשה והיא מקבלת גט מרשע יתן

(ואפ"י דהרמב"ם פסק פכ"ד דלדאורח דמי שטען על אשה שנתה לריבה שבושה לגבות כתובתה כדון ז' ו' אינה לריבה שבושה דהא דלריבה שבושה היינו כשמו"ן כרי שהוא ראה שנתה חלל ככה"ג לא וכן משמע מבוחר מדברי הרמב"ם) ואם רואים כדבוק ולא בפרידה נראה לנו ג"כ שמהירים כמו שכתבנו לעיל בראיות אמיתיות לפי הגרלה לנו לעניות דעתנו. ואף יש לחוש כדון דין למש שמש מהר"א ז"ל בכתביו (סימן רכ"ב) וכתב לבסוף דאם לא יסכימו עמו אחרים אפ"ג דלית ליה ראיות ברורות להסיר מכל מקום כיון דלעלמא דלאו דיני גמירי אחזק איסורא לכן יחיו דבריו בטלים כו', וכמו מצינו בדרגה השנובה מוטר"ם שכתב דאם לא יכינו רואיו עמו יחיו דבריו בטלים. לכן גם אנהו החתומים לא נסמוך דעתנו להסיר לבעל אם לא שייכמו עמו שני חופסי ישיבות משתי עיירות, ואם יכינו עמו ולערך עמם לעשות מעשה על דבריו להסיר ואם לא היו דבריו בטלים לענין זה. וידוע דמאן דכאיז לים כאיזא חול לגבי אסוי, על כן נראה לנו דכל אחד משפירם כרובה לבעל בגירושין הוא ישתדל הססכמה משני חתמים ה"ל אם הבעל רואה לשוב אללה ולא לגרש וליתן כתובה הוא ישתדל הססכמה ה"ל קודם שבת ממנו הסמוך ככ"ל ואם הוא ממחנת בגירושין וכתובתה תשתדל היא הססכמה ה"ל. ואם לא ישתדלו קודם זמן ה"ל הססכמה על ה"ל איני נראה לנו שבעל מחוייב לגרש אשתו לזמן ה"ל ולתת לה כתובתה משלם והיא מחוייבת לקבל גיטת ממנו ואפ"פ שאין סופין לגרש מ"מ כדון דין נראה לנו שיש לטוף כבי האי גוואס שהרי הבעל מאחר שאין לו חתמים לסמוך עליהם להסיר לו מחוייב לגרשה מאחר שהאשה על עלמה לפי טענותיו וגם הוא נקט ממנו שירגשה אם כן אין אנו סופין אותו לגרש רק שאנו מחייבין לו הכתובה וגם היא מחוייבת לקבל גיטת. אפ"פ שהגאון חיקן שלא לגרש אשה בעל כרחה מ"מ ככ"ג שנגרשה משום דנדוד איסור לא חיקן הגאון. ולכן אם לא יביאו הססכמה ה"ל לזמן ה"ל יגרשה כ"ל ויקון לה כתובתה ואם יטעון הבעל שאין לו לשלם הכתובה אף אינה יוכל לברר על מה שיש לבעל אם יש לברר. אבל אם אין לברר עליו שיש לו איני יטען הבעל שאין לו ויסודו לו סודו בעל חוב ויקון לה שער חוב על עלמו: עד כדי כתובתה כמו שפסק הרמב"ם ככה"ג בפרק ז' דלשאלת ולא יחיה כה לתבוע זה החוב מכתבעל אלא בדייני ישראל ולא בערכאות אם לא שייכר לעמוד בדין ישראל או יבולין לתבוע זה החוב ממנו בערכאות. ומה שטען הבעל שעדיין יש לו עדויות אחרות במקומות אחרים נראה לנו אפ"ג דמה שפסקו רבני פרא ביידיהם שכל מה שלא יביא ראיותיו לבי"ד שלנו יאבד זכותויו כמו שראינו בראיותיהם שביצלו לפנינו מ"מ אם היה לבעל עדות ברורה אחר זה אי אפשר שלא לקבלו ואין כה כ"ד יפה בזה לבעל איסורא. אף לזה מביי מאחר שלעת הולח יאחזה ואחיה לפנינו מעשה חקקה כבדיית עדות מכלן והולח כבדיית עדות על שאר נשים כשנדרש עדיהם שלא לגבות עדות שלה בפניה ותכל הכותיה עוד לנו פסול עליה ואף עד אחד הבל לעידי עליה יחוש לעלמו מה שאמרו עובדיה עמו וחבור מגידי, ואף בעלם אם יאמר שייבנה עוד עדות וחזור יגבנה דברים שאין בהם ממש יהיה תור ומזיל שם עד עליה ויהא עובשו מוליא שם רע על אשה. ועל אלו הכותבים שהיו לפנינו ועד שהגבנה עדות שלא בפניה אפ"פ שהם ראוים לעשות גדול הם וסעדים כמו שהנהגו כר"ש. כשנשבע דלעיל מ"מ קלקולן זו היא מקנתן ר"ל שאין אנו מכיזין חסידות ידיהם ואין הב"ד מקויים ואפשר שחזיקין הוא ועוד שאין אלו האתמים לפנינו לכן לא מחליט עליהם דין טרואי ולא אף הם יחשו לנפשם אם האמת שטען הדבר רע: אם:

שאלות ותשובות הרמ"א יב ג

ישנה עד שעתה חלודה בין כמ"ר נחשון בן עמינדב ובין חתנו כמר אליזר בן צדאיור אשר כאמין לקול מלחשים להוליא דיבס וש"ד על אשתו שרה בה נחשון ה"ל. ונחמלה אעתיק כל העדות והעצמות מנוק פסקי שלשה אלופי ישראל הנקובים בשמם על ספרא דמתא מע"ק קראקא ובדואי אזהה ההעקקה היא כישרה כנחמלה להכמים עד אשר נחמוס כבשתק לוח פסקי"ס אשר איש על דגלו ו"ל. ונסח טענות ר' אליזר, אך בין בימי מיינס וייבי גיוועוין כו' עד אך העיקר דין חולה בעדות זו (תמלא בראש השנה י"ב). עוד אעתיק מפסקי הגאונים ו"ל, על דבר עדים השאלים שהביא בעל אשה זו כחוב לפיינו וכחוב כחובו בזה הלשון, דא זאג איך זויף מיינ חלק לעו"ב כו' עד בכחב יד הפ"ד ה"ל (תמלא בשבועה י"ב ד"ם ועכשיו). עוד שר שחז' עדות שהעידו עליה נשים והגנים שראו בה דברים זרים, כי אשה העידה שראתה ויאלא ממדרה קודם עלות השחר והחדר היה סגור קודם לאחו, והגדול העיד שראה בעטותו שעיניה בראשו ושוב לא ראה מלאכה, ועוד העידה אשה ששמעה מפי אחרים איך שקען גיזס לה לומר עליה שזינחה עם הנחמד, ואשה אחרת אומרת שכחנה לו כחב ע"כ. ושוב אעתיק מפסקי הגאונים העדות לכות אבי האשה ובתו ו"ל, ולפסול העדים הראשונים פסקי אהו לקדמא שמי עדים כשרים והעידו על עדים הראשונים שפסולי עדות הם וכו' עד-חשוד הוא שנוגב (בשבועה שקודמת ד"ם ומעשה כו', העעם הפ"י כו'). ועוד אעתיק מפסקי הגאונים העדות שהנוגב על הבעל שחזר אחר עדי שקר, ו"ל העדות שהעידו עליו ר' אביגדור וכו' עד דר וויזש ח"ו (תמלא ג"כ בשבועה י"ב ד"ם ו"ל העדות כו'), עוד העיד אחר שהבעל ראה לשוכרו, ע"כ הסעתק :

ועל דבר ההולאה שחצב הבעל מאזי אשתו שגרס למר לו ממון שבה הנה ליום שהיה קבוע להם ואביה אומר פעמיו ולא בא, נראה שבה הדין עם הבעל, וכן פסק המרדכי סוף זה ברור ו"ל אמנם אם בא ראונו ואמר לשמעון נלך לב"י הגדול ואל' שמעון עמד אכזב אחריך אם יחזור ראונו וישעיו על שמעון ועוד שפיר את מעותיו על שהלכתי לב"ד נגדך ולא באתה אני שואל ממך יליאותי ר"מ מחייב לשלם לו כל הולאותיו אע"פ שלא נדר לו עכ"ל. כ"ש בידון דידן שקבלו ק"ס וש"ד וחס' לממון לדין ולא בא ואע"פ שטען האב וכן העידו עליו ששמי פראג והכנו הנה לזמן ההוא שהיה איום כדבר והולך להשתדל בהשתדלות הגרש ובקשו ממנו להרחיב להם הזמן שהנוגב הוא על ל"ג בעומר שערב וכן עשיו, מ"מ מידי הולאות הבעל לא נפטר לגבי ידידיה לא מיקרי אונס אלא הוה כרוזה להליל עלמו בממון חבירו שחייב לשלם לו. מ"מ יוכל להפסין במזומות בתו או כחובתה עד שבה נחמו הבעל שיראה אם יכנס הבעל אשתו או ישפור וכן הוא במרדכי בסוף אע"פ ובבבאות שם לעיני מורדת דחסיסה האב מהכי לבתו. ומס שחצב האב להבעל ליתן כל חדש משמים שיעברו מקטע שהיה עם בתו. זכוב ארום למוזותים ופירססה כמו שכותבין בתנאים דמתקין לאחר הכשויון והראה לנו על זה פסק חתום מראשי ק"ק פראג, על זה כן דרון לעת עתה מאחר שלא שמענו טענות והצבות שטעמו ושהשיבו על זה והפסק שהביא לא היה כל כך מבורר לפסוק עליו. וכשוב דבר זה ונעיל לרון דבר זה על שלשה דברים הנקובים בשמותם רבי מאיר בערן רבי יצחק שטענניו רבי יעקב רודיניץ ורבי מחוייביו לשמוע על ב"ד אם במה שיעסקו להם ב"ב וכל טענת ממון שביניהם כאלו פסקו אהמו, והב"ד ה"ל יפסקו להם ג"כ דיום קודם שבה נחמו ה"ל שאז יכנסו או ישפור. ומס שהעידו על הבעל שראה לשכור עדים שקדים על אשתו בזה שלא כדון לריך סליחה וכפרה וריך שבועה על זה כאשר נסדר על השבועה ואל' להזכירם בפסקי ה"ס, אך זאת נזכיר בלם איניע ומ"מ ה"ל ויגרש הבעל את אשתו איני ממעמד ההוא יאמר ששקר ענו בו העדים, ואם באתה עשה הנה מנקה מחילה על זה מאשתו וממספחה על שראם לפגמם. וכל זה לעיל לריבין לקיים שני הדין ה"ל כאשר קרוי עלמם בח"ח ובש"ד וק"ס לקיים דבריו כ"ל. ומס שראה לנו פסקי ונחמנו יום ה' י"ז ימים לחדש סיון ש"ח לפ"ק :

והנה אבא לרון לפני רבותי וחזירי להיות מן המעידין וכח דהיתרא עדיף. תחילה דבריו שאותה אשה שרה בת נחשון מותר לבעטה ר' אליזר על כל אפיין, וסיתרה מתחלק על ארבעה דרכים :

הדרך הראשון שכל אותה העדות אפילו אם היו ח"ו עדים כשרים והוגבו כדת ובסבלה מ"מ אין כאן דין עדי עומאה אלא עדי כיצור כמו שפסקו הגאונים ה"ל דשמת כבנדים קאמרי ולא בקירוב בשר ורש"י פירש בסוף פ"ק דמכות דבעיני ששכבו כדרך המלאכים בקירוב בשר, ואף שרש"י בפרק השוכר את הפועלים לא כתב להדיא דבעיני שכיבס בקירוב בשר מכל מקום מאחר שכתב שם משישכבו זה על זה כדרך המלאכים ואין לריך לעדים שיראו כמתחול בשפורת משמע: וזהו על בעיני כל הראוי להשמיע והיינו שכתב יאכבו זה על זה כדרך המלאכים ולא כגי במה שכתב ישכבו זה על זה, ועוד מהתמא בעיני שכיבס הראוי להערה כי שיקר עומא דכני כהכי דאמיינן מסתמא הערה בה כמ"ס הרמב"ם בפ"א דניאות אסורות וכן הבור אחריו דאין לריך כמתחול בשפורת אלא כשיראים אותן דבקים כדרך המלאכים כיו אלו נכריין שזוראי הכרה בה עד כאן. והנה הנראה בעיני מאחר דליכא כאן אלא עדי כיצור וליכא קלא דלא פסק שחרי מוכה שאין כאן שום קול ורינון אלא מס שהעידו העדים ואילו עליה ריעון, וכבר פסקו בהב"מ ור"י א"ר סמב"ס ור"ח ז"ל ד' עמודים יסודי עולם שאין מציאין מן הבעל אלא בעדי עומאה ולא בעדי כיצור וכן מראה לר"י בעל הסו' וכדאי הוה לסמוך עליהם שלא לשכור אשה על בעלה אלא שמהר"ם כתב שלא להקל כדברי השאלות מאחר שדבריהם דברי קבלה, והנה כבר הכרע הרמ"ם שהוא ראש לכל האחרונים שאף לדברי השאלות לא משקינן מבעל אלא בעדי כיצור וקלא דלא פסק ומי יחלוק על דבריו להטעם שלא כדון להוליא אשה מבעל, ואף הרי"ם מביא ראיה מדברי

גאון משה בן יקותיאל ז"ל סג"ל איש לנדא. וגאון יוסף בן הר' סרדכי גרשוך כ"ץ ח"ח. וגאון משה בן לא"א ישראל שלי"ט נקרא משה אישרלש מקראקא :

יג תשובת מהרש"ל על ירון זה, ונדפסס ג"כ בתשובותיו בסיון ל"ג :

ראיתי דמעות שצבוק, היורד בזכום משוק לשוק, קול כהי וקול כהי וקול המלוחת מראש לזרים. מקולות מים רבים משכרי ים ארירים, הם מים היודעים מי המרים, מקור טובע מסלמי המחלוקת מראש לזרים. מקול קול עקב וקול ערעורים, קלא דלפקו אלא רשיעייא בריב ומלס ומחוריים, קל דבס ויבכס כהרועס ושכרים, קול אמתה כהימס מהמומים וזרים, המפגלים זכריהס בהקרבת חלבים וליאוריים, כי דס סקדס תפקר כליילס ופרים. מפס לפס נחמלא הומיס בקריה יערים, על זה ידיו כל הדווים זקרים ונערים. על כן נעריה חזני לעזתה ה' בצבורים, לקפן על הגבועת ולדלג על הריס, לבנות מוצח הסרוס מול בית שופרים, ולסחזיר הסעטרה לישנסי כזני תפארת הסודרים. כי לא יכון נגד פיינו דובר שקרים, ואומר כפי אשר ירואיו מן השמים בבידורים, להסדיר פיינין ככהורים. ואתחיל ואומר. על דברי המחלוקת

שאלות ותשובות הרמ"א יג

לא שאינם מכחישים. האמת שהוא מפרש כך מדעו אבל אינו כן אלא הכל בעדים רק שהרמב"ם חוזר ומפרש את דעתו של דקאמאר ראה בעל מולא כו', ואף שיש קולא לדחוק וליישב דברי מהר"ם אך השוה דברי הרמב"ם לדברי מהשאלות בשנייה דחיקו אבל אין לנו להוציא דברי הרמב"ם מפשוטן; וכן פירש (ראש"ל) להדיא שדעת הרמב"ם כה"ג ור"ה שאין מוליאן בעדי כישור מבטל דא"כ מאי קאמר אי איכא דבר מוטער בשני עדים וקאלא דלא פסיק מפיקין הלא בעדי כישור לחוד סגי. וא"ל דלא או קתני כלומר בעדי כישור או בראית בעל בקלא דלא פסיק אס כן ה"ל לפרש קאלא דלא פסיק ודבר מוטער בראית בעל, ועוד דלא ה"ל לאחזי ברייתא דרובל יולא כו' דמדבר בדבר מוטער בראית בעל חרבי מוטער בשני עדים, ולכן נראה שהשאלות מפרשי דברי רב בעדי טומאה וברייתא דרבי שרובל יולא בעדי כישור רבי סבר דבעדי כישור מפיקין מבטל ורב סבר דבעדי כישור לא מפיקין מבטל כלל אלא בעדי טומאה ופסק תלמודא להכחא כוותיה דרב בקלא דפסיק כלומר אז עדי כישור לא מניח אלא לריך עדי טומאה וכוותיה דרבי בקלא דלא פסיק דמטיני עדי כישור עם הקול שיאל. בעדי, אבל בראית בעל לחוד לא מפיקין מבטל אפילו בקלא דלא פסיק, ועדי כישור עם קאל דלא פסיק דוקא חשוב כפסח פסוח או עד אחר קאי ופסחה, ומה שהיה קשה לר"ה לעיל דאי רב בעדי טומאה מאי קאמר כי חפסקא לקאל כו' איך שיר לשון קול בטומאה, אגב דבעי ליימר בראית סוגיא אלא דליכא עדים וחפסקא לקאל נקט גמי בחלסה הכי לישנא ועוד דהלישנא דמהניתא קאי דקרי ליה נטען דמשמע בדברים בעלמא וסייוו קאל וכו' מסתברא, אבל לא מסתברא כלל בפרש ובעדים סתם דקאמר רב סייוו בעדי כישור וכן פירש טומאה דברייתא איורי בעדי כישור וכן היה שיטת רב אלפ"ס והרמב"ם עכ"ל, ונראה מה שכתב כך היה שיטת הר"ף כו' אין ר"ל שהרי"ף סובר דבעדי כישור עם קאל דלא פסיק מפיקין מבטל כמו שפירש הרמב"ם אליבא דשאלות, כי הר"ף והרמב"ם וספקין להדיא דאין מוליאן כלל מבטל אלא בעדי טומאה עד שיהא כדרך המנאפים ודוקא מן הנטען מוליאן בעדי כישור וקאל דלא פסיק, ומה שכתב שיטת הר"ף והרמב"ם כלומר שמשפשי דברי רב ובעדים בעדי טומאה והברייתא בעדי כישור אבל אינם מפרשים תלם מן מהלכות אלא מן הדרובל הנטען, ומתוך כך שגג העור וכתב לדעת הר"ף בעדי כישור עם קאל דלא פסיק מפיקין בין מנטען בין מבטל וכן היה מסקנת א"א הרא"ש ז"ל, וליחא שהרי"ף לא סבר כן אלא שהרא"ש פוסק כן בדברי רש"י והשאלות שמשפשי תלם אבעל קאי. ומה מהלך יפו בעיני דברי הרא"ש שמכריע בשאלות ואינו מקול בכן ומפרש אותה סבדר יפס, ורואייה שהביא מהר"ם מדקאמר אין אוסרין על היחוד ולא אמר אין אוסרין וכו' לא, חילוק קליטא הוא בעיני לבנות עליו כדן מן דרך האמת. עד כאן העסק וקלרתי, והשנה תלמוד דברינו שהאשם מותרת לפי דעתי אפילו אם היו עדים אמיתים ח"ו.

וְיָרָם פתחי להכנס צמנוי המקורא להחיר איני שיחתי לפי הברואים ה"ל שכתבו שיש ע"ם במדברי ולא כתבו צאין ומה לתקן המעוות. והמעוקל ואם היו באים לתקן שלא כפירושו הוסיף להם לפרש ולומר מה שכתב ונא"פ שלא הוליאן אין להם כתובה כו' חוזר לדבריו הראשונים ולקמייה דאיירי בעדי כישור, גם לפי דעתי שאי אפשר לתקן טולו שהרי מהר"ם דומה לחשוב שבעדי הרמב"ם כדברי השאלות היינו צמנוי סיכול להוליאן ואין להם כתובה כדברי השאלות אף שלא הוסיף ממש לדבריהם הוסיף להם שיש כתובה שמויאן בע"כ ממנו, גם אפשר מאחר שהפסידה כתובה א"כ מסתמא ראונו לו ומלוא להוליאן וקרוי קתא דבריו לדברייס

הרמב"ם ומתום אותו לדברי השאלות לאיסור שלא כדברי הרא"ש, והעור ג"כ כתב שדעת הר"ף קדעת השאלות כפי אשר בייאר אותו הרא"ש. ואני כתבתי שהרי"ף והרמב"ם ורש"י טולן חסונו דבין שלא כדברי השאלות, וריך אי לברר את דברי ולסעתיק קתא מחבורי פסקי כולל אשם אחיו כימן ע"ז, וכבר ידוע פירושו של מהר"ם איך מפרש השאלות ואין ר"ה חזר לדון כדברי השאלות כאשר כתב בהשר"י. ואיני ריך לסעתיק אלא מה שחיברתי על דבריו ואין עבדתי בהחלט הדבר לפי קולר חבונתי ומיעוט סכלי וזה הלשון, ונראה לפי דברי מהר"ם ויישובו את דקאמר בקלא דלא פסיק דסגי בראית בעל לחוד אין הפירוש שקול יולא ע"י שראת בעל דבר מוטער או קאל דפסיק הוא הקול על ידי עדים שראו דבר מוטער כמו שפירש הטור דלא כן קאל מאי מהני ובסוגיא משמע דלא סגי בלא קול, אלא כ"ל קול הוא נטען בעלמא שמרננים אחריה ועל זה הנחשד שיחמה עמו וזה אותו דבר מוטער שראו העדים או הבעל, וכן יראה להדיא א"א הרמב"ם פ"ב דהלכות כוונס כפירוש, ומ"מ היכא שיש עדים בדבר הכיטור או סגי אפילו בלא קול כלשון השאלות, והא דקאמר את בקלא דפסיק שריך לכל הפחות קאל גבי עדי כישור אין הפירוש שריך לקאל אלא ה"פ את דקאמר רב שריך עדים לביטור אבל בלא עדים אפילו ע"י ראית בעל ונ"ל יש קול אינה יאכרת היינו בקלא דפסיק לז"ל ריך עדים אבל ה"ס בלא שום קול מהני, גם כח המכור לדעת ר"ה ר"ל כמו שחזר בסוף ופירש כדברי השאלות שאם יש לה בנים לא תאלא אלא בעדי טומאה. ולא דק בדבריו כי אליבא דר"ה כמו שפירש מהר"ם לעיל אף בעדי כישור אפילו יש לה בנים תאלא דכוי כמו פסח פסוח כו', וכן כתב הרא"ש גופים אליבא דר"ה, ועוד כתב המרדכי בשם טור"ם ח"ל ואחרי שדברי השאלות מוותרים מי יתלוק עליהם להקל ועוד שכל דבריהם דברי בקלה ויש לסמוך עליהם כמו על התלמוד ואף רבינו חס חזר בו שוב וזכיר שדעתו להחמיר כדבריהם ואף המיימוני פסק כ"ד דליתוס דבריהם ח"ל, היו שם עדים ששעה דבר מוטער ביותר שהדברים יכריעו שהיתה שם עבירה ונא"פ שאין עדות ברורה צווח כגון שהיתה בהלך לנדה ודלו רובל יולא ומיד נכנסו בשעה יליחאו ומלאו אותה עומדת מעל המטע והוא לונש מכנסים או שהיה חורגת ואזכיר או ששאלו רוק למעלה מן הכילה או שניסס ילא ממקום אפל או מעלים או את אס מן הבור וכיוצא ב' או שראו מעסקין את אה או או מגפפים את אה או ששכחו את אה וכו' והגיפו הדלם וכיוצא בדברים הללו אה רעה בעל מוליאן ואין לה כתובה ואין זו לריך התראה. שברית דת יהודית או שנתפשה דבר מוטער פירוש בלא ראיות עדים אלא ע"פ הבעל אין כופין הבעל להוליאן אלא אם ראה יוליא ונא"פ שלא הוליאן אין לה כתובה שהכתובה חקנת חכמים היא שלא תהא קלה בעיניו להוליאן ולא הקפידו אלא על צווח ישראל הגויות אבל הפירושה אין להם חקקה זו אלא תהא קלה בעיניו להוליאן הרי כדברי השאלות עכ"ל, ושרי ליה מריה כי אגב חורפיה לא עיין בדברי הרמב"ם כלל כי אדרבה לשם משמע להפך שהרי כתב אפילו היכא שראו עדים הכיטור מ"מ אם ראה יוליא משהבט שאינו מחוייב להוליאן והיינו כדברי הג"מ ור"ם ורי"ף, גם מה שכתב אה"כ או ששעה דבר מוטער פירוש בלא ראיות עדים על כרחך לריך לפרש שהיא אינו מכחישתו דאל"כ מה טעמיה חכמים בתקנתה ככתובה שלא תהא קלה בעיניו להוליאן הלא יוכל לומר ראיתי דבר מוטער ממנה, וגם הרמב"ם פסק פרק כ"ד דאישות שאפילו אם ראה הבעל שיחמה אותו נתמן להפסידה כתובה, וכן כתב הרמב"ם גופים בהשואה שאין הבעל נתמן והוא בהשואה דקדושתו, וזו אינה גריכס פנים דפשיטא דאינו נתמן אם

שאלות ותשובות הרמב"א

כל אחד ואחד מהן היו זכיר בדברך שמה מתוכם ילמדו לשקר משום דבי דינה בחר בי דינה לא דייקי, וממשש הסחילו הדיוטות לקבל עדים ומטוים עקלקלות, וכל המקבל עדות ואינו ראוי לדון כאלו קבל עדות שקר ואין ראוי לדון על פי אחרו שטר עכ"ל. ובתשובות מיימוניות הביא דברי ריב"ם לפסק הלכה וכן הסכים הרמ"א, והימה על הגאון מהר"א ש הביא בכתבים סימן קע"ח דברי רמב"ן לפסק הלכה. ואולי לא סמך דבריו רמב"ן כל עיקר אלא סמך קצת אמה שכתב בכוף ההשובות ו"ל ואף כי עיקר אינה אלא לברר אמיתת הדברים לפי אומדנות הוכחות עכ"ל, פירוש מכה זו היה מחיר לגבות גבל בפניו וגם העיקר שאחרו גברא שז"ה הפירוש שלא שפוי גבל אלים הוה כמו שכתוב בראש השבועה ולכל א"י יכול להיות שריב"ם גופיה מורה ובדאי כך דעוה, ותדע כי לא סודגל זה הגאון לפסוק כחד דעה בפרע בדני ממוות וגם דנים חולקים עליו כגון ריב"א והאש"ל אלא עיקר כמו שפירשתי ע"כ העתק מחבורי. ואף שמאלא כתוב בחידושי מרדכי בהגהות החדשות הוכחות עליו בדפוס ו"ל. תקנה הגאונים כשמקבלים עדים מן הקטנות שאין לעדים להעיד בפני הבטלי דיים כדי שלא ישעו זה את זה קטנות כשישמעו עדותם וגם הדיימים לא יגלו עדותם שיקבלו לבטלי דיים שלא יבך בעל ריב אלו לכתקובע אבל עסקי ממון מקבלים בפני בעל דין עכ"ל, אין לפטות ולומר דשני מני גדוה זה לקבל שלא בפניה כדי שלא יתגלגל ריב חלילה, ואין לדמות עניין זה לדון דהא כל עסקי ממון הסויר שם שלא לקבל העדות אלא בפניו ולחוב את חבירו אלא בפניו, כי טעם זה שכתב מפני הקטע בו' אינו מספר כלל אלא להדין שרולה לישב ולדון דברי ריבות וקטנות בין איש לחבירו או בין משפחה למשפחה שאין בהן דררה דממונה וכ"ש שלא יבא בהן דברי אסורים אלא ענייני מירושים וגידופים ולראות מי הוא הפועל וכדי שידע לפשר העניין וידע מי מחוייב ביותר כדי להשקיע הריב אז הוא שרי לקבל העדות שלא בפניהם, ועוד הארכתי לשם בחידושי הרבה מאלו הדימים וגלחתי להאריך. ואין לשדות ביה נרגא ולומר שמפני אלמותו של רבי נחשון כ"ץ שאימתו מנוטלת על הבריות שלא היו יכולים העדים להעיד אלא בהסתרה ובסתרה, ומה שר"ה הגאונים הבי"ל חלקו דלא אמרינן דין אלים לגבי בניו אין עומא בריר לרביהם כסווי דה"ש הא מהא ומסתמא דתלמודא דפרק חו"ה דמסקין לשם דלבן בגזון יש לו חוקה כשכא בעטנת עלמו היינו כשהחזיק שגם שנים אחר מות האב שכבר חלף והכך לו אלמותו של האב כדמשמע לורחא דשמעתא למעיני שם, אף שדברי מהר"ם שכתב על הישוב משמע שאפילו באביו חי קאמר מ"מ יש לחמוס אף עליו, ועוד שאני החם דחוקה מסייע ליה ותדע דאפילו בגזון גופיה מהני ליה חוקה במה שלא החזיק עליה גלמות כ"ש בנו שלא החזיק בגלמותו כלל, וגם יש לחלק בין ממון שאין אדם חושק ולא לו ובין פגם כהו שפגמה פוגמתו שהרי סוקולין חושקין בל פתח בית אביה לומר ראו גידולים שגדלחת כ"ש בת כהן שחלויה בקדושה וע"כ יאשה להחמיר ולדון בשריפה שיהא בה שייך דין אלים, אלא שחמה אני על הגאונים איך הושבו חכמים אחרו והיה להם להשיב נהי דהוי אבא מלל מקום אבות ויאלכו בוסר וגו' הלא עיקר דינה דגלמן עדות שלא בפני אלים היינו מקור חולבו מהאי עובדא דמרי בר איסק דאתא ליה אחא מבי חוחא כו' א"ל מרי בר איסק לבי חסדא ובי דינה סבי המוילא מחבירו עליו הראייה ואל"ל רב חסדא סבי דייבינא לך ולכולהו אלמי דכוותיך, משמע דמקלין גבי אלס למעד ליה נד דת תורחאו וה"ה למגבי עדות שלא בפניו. ומה שיש רוזים לרקדק מהאי עובדא איפכא כבר ביארתי יפה לשם בחיבורי, אלמלא דעיקר דינה דאלס משום קאשא ולא

לדבריהם, איך אף השאלחות לא חיירי שמוילאין ממנו אלא כיכא שאינו מוכחשין ומחמין לרברי העדים שראו הכיעור אבל הי"ה שאמר הבעל להדיא איני מאמין לעדים כלל שראו אף הכיעור כהו אין מוילאין מירו. אבל מ"מ דוחק דמיין לו להוילא דברי רבינו משה מפשוטו כאשר פירשנו :

סוף דבר הא לן קמח דהאי אימתא שריא לבעלה ולא יכול לגרשה כלל בע"כ, ואף לפי סברה הרמב"ם שכתב אם ראה להוילא מוילא היינו בימיו שלא נתפשט חרם הגאונים וד"ג שלא לגרש אשתו בע"כ אבל בימיו ובזמנו שנתפשט חרם דר"ג שלא לגרש בע"כ כל היכא דשרי לבעלה לא יכול לגרשה בע"כ, ויה"ש שלא הפסידה כתובתה דהא עומא דר"מ דהפסידה כתובתה משום תהא קלה בפניו להוילא והכא שלא יכול להוילא ממילא שלא הפסידה כתובתה :

והדרך השני אף אם היה העדות מספיק לאסרה ולהוילא מבעלה הכא שלא הוגנה בפניהם לית כאן בית מיוחס כלל, ואל הובא לאסרה מדברי רמב"ן שפסק דביעבד הוי קבלת עדות שלא בפניה עדות כי כבר סוכתה בחיבורי פרק הכול קמח סימן ט' שאין הלכה בדבריו ואעתיק לך ממנו קצת הענין ו"ל, מה שכתב מרדכי בשם רמב"ן מאחר שמשכירין לקבל העדות שלא בפני בעל דין ע"י אונס ש"מ דביעבד כ"כ אף בלא אונס דאי פסול ביעבד אף בלא אונס א"כ באונס נמי ליפסל, ועוד כתב שאם אינו בעיר ואין שבות לשלוח אחריו דמקבלין ע"כ. והנה מה שכתב אם אין שבות לשלוח אחריו כ' יראה דלא סבירא ליה כוחיה אלא כמו שפסק ריב"ם דאף באונס לא מנדין שלא בפניו אלא א"כ פשע שלא בא, ומ"ש רמב"ן דביעבד כשר כו' היינו שמיא דאייה מדברי עלמו שפסק להדיא אפילו היכא דלא שלחו אחריו מ"מ מקבלין העדות היכא דארכא אונס כגון שהעדים חולים או כוה, וגורם או שלחו אחריו ולא בא, אבל לפי מה דכתבינא שגבירא המקובלת היא ושלחו אחריו אם כן לית ליה ראייה כלל דמתחמת אונס נמי לא משכירין לקבל העדות שלא בפניו א"ל שפסע ולא בא. והדרבה ריב"א מביא ראייה שאם קבלו דביעבד שלא בפניו אין עדות כלל לדון על פיו וראייתו מפרק האשה שנתארמלה (דף כ') אין מוילא העדים אלא בפניהם כהי דרשמה לא הוי הכתשה מיהו הוי, פירוש מכחשים העדים אף שלא בפניהם דלא לחוב את העדים אלא חוב של בעל דין והרי הוא בפניו אבל אין מוילא כו' פירוש לדון אורח על פי אורח הזמה משום דהוי חובה עשדים ואין מקבלין שלא בפניהם אבל לענין הכתשה מ"מ לא הוי קבלת עדות לדון ולחייב העדים עליה מאחר שלא הוי בפניהם. ואף שכתב מרדכי שיש דוחין שכל ענייני הזמה חדות הוא ולא גמרינן מייסה, איני מבין דבריו כלל דהיינו דעדים זוממים חדות לחייב אורח שמתעם מרי ותרי נכיה מאי חיות דסוכמת אהני כו' ולא גמרינן מייסה לחיובא ולא לחומרא אבל לפטור ולקולא שפיר ילפינן מייסה מכה ק"ץ שאפילו עדים זוממים לא מחייבין לכו שלא בפניהם ק"ץ בדוכתא אחריותי, וכן יראה מלשון רש"י בפרק כל הדין גבי בשר בהלב חידות הוא דוקא חומרא לא גמרינן מייסה, ואף אה"ל דפרקינן סבי בין לקולא בין לחומרא מידי הא באורייתא כתיב שאין מוילא אלא בפניהם ובהמה גופיה מנגן אלא דקי"ל לרבותיהו שאין מקבלין עדות שלא בפניו משום דהוי כמו דין ואין דין את הסדם לחוב שלא בפניו כדכתיב עד ש' ממדו לפי העדה לתשפט וה"ה לכל מיילי דדינא, ומש"ה כתב בעל הכיעור מתשובת לרי"ף ו"ל קבלת עדות לרי"ך שלשה ומומחין יודעין הלכות פדום כשר ופסול וחסירותם בקבלתם לקבל

שאלות ותשובות הרמ"א י

מספיק אחד יסיה לכם ומה פעם אמרו דיני ממונות אין לריבין דרישה וחקירה שלא הנעול דלה בפני לויין ובמאי קמפלגי מר סבר. כיון דאיכא כחובה למשקל כדניי ממונות דמי ומר סבר כיון דקא שריין אשה איש לעלמא כדניי נפשות דמי, ופסק ר"ח ורמ"ק דהלכה כר"ע. וט"כ ז"ל דעממא דיליה לאו משום דכחובה לחוד הוה דאטו משום דמהני גבי ממון יקילו לומר דמהני גבי נפשות, אדרבה איפכא מסתברא מאחר דלא מהני לגבי נפשות לא מהני לגבי ממון, וא"ל דר' עקיבא לא קאמר דלא בעיין דרישה וחקירה אלא לענין כחובה לחוד דהיכא הוה לגבות כחובה אם לא שיתירוהו הכ"ד להשא, ומאחר דשליטה דרישה וחקירה לענין שריותא דילה למה אמר שאין לריבס דרישה וחקירה לכחובה אלא בודאי ר' עקיבא סבר דבדלוי לענין שריותא דילה אינה לריבס דרישה וחקירה כלל דהא קולא לה לגבות כחובה דהא נפלא פ"ט עד אחד אשילו על ידי קרוב וכמו שכתב רבינו משה פרק ג' דהלכות גירושין וז"ל, אל יקשה בעיניך שסחורו חכמים הערוה החמורה בעדות אשה או עבד או שפחה או נכרי הנכחה לפי חומנו ועד מפי עד מצי סתנב ובלא דרישה וחקירה כמו שביארתי, שלא הקפידו תורה על העדת שני עדים ושאר משפטי העדות אלא בדבר שאין חמה יכול לעמוד על בוריו אלא מפי עדים ובעדות כגון שהעידו שזה הרב את זה או הלוה זה את זה אבל דבר שאפשר לעמוד על בוריו שלא מפי העד הזה ואין העד יכול להשמע אם אין הסדר אמת כגון זה שסעיף שמת פלוני לא הקפידה תורה עליו שדבר רחוק הוא שיעיד בו כעד בשקר לשיקר הקילו. חכמים דבדבר זה והאמינו בו עד אחד חפיוו שפחה ומפי סתנב ובלא דרישה וחקירה כדי שלא יאחרו בנות ישראל עגונות ע"כ. א"כ בל' ר' עקיבא לומר שאין בודקים לעדות שנים בדרישה וחקירה לענין שריותא דילה ששיטת דלא בעי ולענין גביות ממון שיאי הכחובה נמי לא חקרו דרישה וחקירה כדניי ממונות דמי אף דליכא בה עעמא שלא הנעול דלה בפני לויין לא חלקו חכמים בין דיני ממונות א"כ משום הויה חקילו נמי גבה, ור"ב סבר מאחר דבוק סוף מחייבין א"ל לעלמא כדניי נפשות דמיא, ואף שהקילו בעדות אשה מ"מ חוהו העד שמעיד או שני עדים שמתירים אין יולאין מדין דרישה וחקירה שחא מחור דברייהם וילמדו לשקר והכלב כר' עקיבא אבל לאסור אשה על בעלה דלא מקילין לגבה פשיטא דבעי דרישה וחקירה ל"כ, וכן כתב האגודה במסכת יבמות פ"ב בהא על יבמות שאין לפסול ולפסנא שום איש ישראל בלא דרישה וחקירה. ומאחר דאין לפסלה ולאסרה על בעלה בב"ד זה שהוגבה על פי הדיועות ממש בלא דרישה וחקירה אלא אדרבה דרוש וחקור העינין שהוא לשקר א"כ אין ממשום כלל בכל עדותיו. ואין שייך לומר כאן דפלגינן העדות ולומר כהי דלוינה נאכרת מ"מ הפסידה כחובתה לענינין ממון לא בעי דרישה וחקירה ונבוא לרחוק ולומר אף שאין שייך הכא עעמא דיעלמא דלה ודרבנא אי מספיקין כחובה בלא דרישה וחקירה עבדינן נגד הסבירא שהרי חקילו חכמים לגבה משום הויה כדפייש"ו וכ"ש דרוקמא דלוינה אפ"ה נתפוס עעמא קמא שכתבנו ואין לחלק בין דיני ממונות. זה אינו דפשיטא לפי מה שכתבנו בינינו חרס ר"ג שלא לגרש אשה בע"כ א"כ כפי הדין דרישה וחקירה לבעלה וישבתת חקילו ליה כחובה כדי שלא תהא קלה בעיניו לסוויא כדפיי"ו. ועוד אין יתכן לומר שהפסידה כחובה א"כ וינתה ואין שריא לבעלה ומדשריא ש"מ דרוקמא אחזקה שלא וינתה ואין הפסידה כחובתה, ועוד לא שייך לומר כאן פלגינן כלל דהא מדילא בעינן דרישה וחקירה אף בממון אלא שהקילו חכמים גבי ממון ומאחר דהכא גבי לאסרה על בעלה בעינן דרישה וחקירה אם כן פשיטא דמוקמינן האי איתתא לכל דבריה כדניי :

כן אי קאסינ ליה לאב למא נקוטם לבניו וכוו נא אשכחן נא בחורה ולא במתנה ולא בחלמוד, וזא דלריבין למימר במתקום דאין קאסינ בנו אחריי היינו במדין דלתי ליה מאכוב כגון שאביו בנה בית בו' כדליתא הה, ועוד בר' מן דין גבי כל בע"ד מהימן לומר אחרייה גברא אלמא הוא אלא דוקא שיש קאת רגליה לדבר בו' כמו שכתבו ההוספות וברא"ש והכא מאי רגליה לדבר איכא ואדרבה חזינן שהוא מן הסדרפים והעגלבים כמו שכתבו הגאונים כ"ל ח"ל, ועוד דברור לנו שבזמן שגבנה עדות זו היא לד' חלילור המושלים וראשי הקהילה והיו יכולין לגבות עדותן לפניו ומה הרי הראה לנו נחשו שער מחוס בתלמא גבדי מהיבני דסיינו ר' משה ור' אהרן ור' דוד שהתרו בפני חלילור כ"ל שאם יש לו עדות שגבנה בפניהם וחס רואים ליכב בב"ד ולא יגורו מפני איש ומדלא עשה זאת נראה דאף מקום לעענהו שגבנה שלא בפניה מפני חלמושו בל' ר' נחשו ע"כ שאין דרישניים, כל שכן לפי טעמותיו של רבי נחשו שרואה לברר שבאותו הסדר שהוגבה העדות כסכ אורו העד הראשון בפני הראשונים מכת מדרות וכהי נכסה בלא משפט ראשים שהקבל הפסו אותו במשפט כעין ארבעה שבעות ע"כ אורו העד והיה בע"כ והכה בלא משפט וזכור על כוס בל' לו, ואף יעלה על לב האדם לדון בו דין אדם שיוכשר קבלת ההדיועות שלא בפניו, ואף אם תאמר להחמיר ולומר דהילכתא ברא"פ דקבלת עדות שלא בפניו סוב עדות בדיעבד מ"מ אינו אלא בממון. ומעטם הפקר ב"ד הפקר כדי שלא הנעול דלה בפני לויין מה שאין כן בנדון לאסור אשה על בעלה ולפסולה דדמי לדיני נפשות הלא אשכחן דאין אדם משיב עלמו רשע כמו שאין אדם חייב מיתה על סודתא עלמו, ואם כן אף שיש אותה רשעם שלא בפניהם וק"ו לפסולה ולפוגמה, ואין חילוק בזה שהוגבה בפני הבעל שהרי הוא בל' לחוב לה ולפסולה, ואף אם יבא בעל דין לחלוק ולומר שהוגבה לחובתו מ"מ אינו מוציל לפסולה כפי רחוב לו שיוציאה מביטו מ"מ הוא אינו נפסל ורשע רשע וא"כ אף יועיל אותו הקבלה לעשותה רשעם ולפסולה :

ועוד נראה בעיני דעיקר הטעם שאין מקבלין העדות אלא בפני בעל דעל דמי היינו משום שלא יוכלו להעיד כל כך בציוו שהוא ידע בשקרייהו, ואף דמשמע מעבדא דינאי מלכא דקטל בו' ששלחו לו חכמים יבא בעל השור ויעמוד כל שור היינו דילפינן מקרא וכועד בבעליו וגו' והכחוב שבעל הממון יעמוד על ממונו, ואולי אף בזה איכא עעמא שפא לא יוכלו העדים לשקר ולהעיד בפני בעל הממון אף שלא ידע בשקרייהו מכל מקום שחמא יסוגו אחר ברואכה בעל הממון שלא להפסיד ממונו שלא כדון, ונראה בעיניי אף אם היה ינאי ממך עומד לפני העדים מ"מ לא היו יכולין לקבל העדות שלא בפני הבעד שהרי אנו מוזכרין על הריגה כמו על ישראל ואין ידונו שלא בפניו ולא אמרינן דקבלת האדון יסייע לחוב לבעד שלא בפניו, ולישתא דתלמודא הכס מסייע לנו ששלחו ליה רבנן תא אח נמי להכא שכב מינה דתרווייהו בעינן דלס לא כן ה"ל תא להכא, וק"ו בן בנו של קל וחומר בנדון זה, ותשובת ברא"ש כפיית לנו כאשר הביאו בגאונים בפסקם :

הר"ך כשלישי אף אם תאמר שהעדות מספקת לאיסור וגם בדיעבד כוס קבלה מ"מ בנדון זה העדות לא כוס עדות שהרי הוגבה על פי הדיועות ממש ושלא בדרישה וחקירה, וכבר פסק רבינו ר' שאין לסוויא אשה מנעלה בלא ע"כ דרישה וחקירה, ואם תרואה לריבס לדבריו טעא דמבקינן בסוף יבמות תיחא אין בודקין עדי נשים בדרישה וחקירה דברי ר' עקיבא ר' ערפון אומר בודקין והמפלגי דברי חיינה דלמר רבי תיחא דבר תורה אחד דיני ממונות ואמר דיני נפשות בדרישה וחקירה שחמיר

שאלות ותשובות הרמ"א יג

דסנהדרין וקשה שלא שואל כשר לעדות, ודוחק לומר לדוקא אליבא דר' יסודם פריך דפסל שואל לעדות דל"כ הל"ל הינחה לרבנן דמשכרי שואל לעדות אלא לר' יהודה מ"א' וטוב מאי פריך לר' עקיבא דרדיש הסח במתניתין מה שנים נמאל' אחד מהם קרוב או פסול עדותן בעילת ט' ללמא הוא כבר לרבנן ור' יהודה כבר כרבי דלמא הסח במתניתא בד"א כשהסרו כהם אכל' לל' הסרו כהם מה יעשו שי אחים שראו נאחז שסרג את האפס. והמת שמלחתי כהם' בגליון טוס' שישינס קושיא זו ובתימה עומד בודאי תימה ולריכה הלימוד קחמר וביחוד לנו מקום להגביר זו בדולחי שואל גמור כהרוב וכדומה לו פסול לעדות ולא פליגי אלא כהסח שואל היינו שלא לרבי עמו שלש ימים כדאיתא הסח להדיא במתניתין דבשואל כזה אכל' שואל גמור שסוא לו כחמד מן הרודפים ומבקש להחזיק ממנו אין לך נוגע בעדות גדול מזה, כל כיאל דאיתא למיחש שסוא עושה להאחזו פסלין כחשך כהב הרמב"ם והטור וז"ל כל כיואל דעת כזה לא יעיד עליהם ודברים אלו אינן תלויין אלא בדעת הדיין והואם בינתו שינין עיקרי המשפטים וידע הדבר הגורם לדבר אחר וידע הדבר להעמיד ולרלוף אם ידע שיש לו לעד שום ד' כהסח בעולם בעדות זו אפילו בדקך דחוקה ופסלחה סרי זה לא יעיד בה וכשם שלא יעיד בדבר שנוגע בעדות כך לא ידון עד כאן. כל שכן מה שראיתי כל דבר כהוב ותחום איך נגבו אותם סעדים כהמנהג התרומה ומראשו ועד סופו אין בו מהום וכוחה לא יעשה בישראל כהכונה יעשה את אחוחה ופס"ד העתקתי בסוף סיום הכשר היריעה, ומאחר שאורח כהב עדות כעל הכל שוא ותפל. והעדות שהם שהגאונים דיימו לרמוה ליעיור אומר איי אף שסוא עדות יעידו לברחק ממנו מ"מ אין זה כיעור להוליל דליו דומה כלל למח שכחה הרמב"ם שיהיה וזלמים ממקום אופל דהיינו פירושו מקום ספר ומיוחד לעבירה להסתר דבר מה שאין כן בנדון זה שסוא נפתח כניה ועובדים ושנים מלויין בעיר גדולה כמות ושומרי העיר ככונה המיד ולומדי הסודר עשורים ומלויים להקיש על דלחות פתחי כהנים הפתוחים לרוחם ואין זה מקום ספר כלל, ואף זה היה כהב ולא הסירו לקבל עדות מפי כההם אלא דייני ממונות משום בעילה ללח ותקינן השוק כמו שכחה הרמב"ם אכל' לא לעניין שאר דברים כגון קנסות או לחסור אשה על בעלה או לגניון עדות קדושתן, והסלרטיה בעניין זה כפרק ארבעה אחין, דק' אשתיק לפני רבותי מעט מכה וז"ל רש"י ז"ל פירש כחומש מפיסה ולא מפי כהבם מכאן שאין העדים יכולין להעיד כהב ולשלוח לב"ד אחר וכנהו החוספות והר"ש אין להביא ראיה לדבריו מהא דהתיב כפרק מי שאלחו או יגיד פרע אללם שאינו יכול לדבר אלא כהב ורחמנו אמרם מפיסין ולא מפי כהבן שאני אלה שאינו ראוי להגדה כלל כדאמרין בעלמא כל שאינו ראוי לבייל בילם (איונה) מעכבה כו', ור"ת וכה שילחו עדים עדותן לב"ד כהב ולא קרינן ביה מפיסה ולא מפי כהבם כיון שכוהני אף שאלפטר לומר ששכחו עשה מ"מ בעת שכהנו היו יודעים ואם ידלו כהב יחברו, ומדברי הרמב"ם יראה כרש"י שכחה כפ"ג דסלכות עדות וז"ל, דין חורה שאין מקבלין עדות לא דייני ממונות ולא מפיסה ולא מפי כהבם אכל' מפי העדים שגמלר על פי שנים עדים ממונות בעדות שכשטר אש"פ שאין העדים קיימים כדי שלא תעול דלת כפי לויין, וכנהו הטור עליו סרי שלא הסירו אלא לחסור בשפר, ומ"מ וכהו העם כר"ם לשלוח העדות ככהב למקום אחר היכא שמכריזין תחימתם, והגראס בעיני דלחו משום דילא הוא אלא משום תיקון העולם ותיקון הסותרים הסולכים למרחקה מביחם לשוקא לערוף לסם חוקם ולוים ופורעים ומקייפין ממקום למקום שלא יסא לרין

שוב מלאחי כהשונות שהשב"א סיוע לדבריו דבעינן דרישה ותקירה כפרע הכירנה וז"ל כהשוכה, ומ"מ אי רואה כי רבו היום אנשים מתפלים ואין איש בארץ להוכיח לרשע ולגלות מומו ולאמר למקלקל מקומו מדוע ככה עשית ובמות ישראל לעושה הן אלא שסודר מעולין ולפיכך מן הראוי להכמים ולכבדים לחקור סרבה ולדרוש ולהוליל דבר לאיחיו כי מדין הסורה אחר דייני ממונות ואחד דייני נפשות לריכים דרישה ותקירה אלא שבדיני ממונות כלבד הקילו משום בעילה ללח וכאלו כהמה אף כשהמלא לומר שסוא כייני ממונות כואל ועדיין לא נשאלה היא לאחר ואין כאן עדיין דייני נפשות ראו לנעול דלח כפיני בעלי הוללות וסכלות ודרשין וחקרין אותם ולהוליל לאור משפט וכדאמרין ברש' פרק אחד דייני ממונות דאפילו דייני ממונות בזין מרומה לרין דרישה ותקירה דגרסינן הסח רב פפא אמר אידי ואידי כהודלות והוללות כאן בזין מרומה כאן בזין שאינו מרומה כדרבי שמעון בן לקיש דר' שמעון בן לקיש רמי כהוב בלדק כשהטו עמיתך וכתיב לרק לרק חרדוף הו כאלו כאן בזין מרומה כאן בזין שאינו מרומה ע"כ. ואם הורס כך בעדים שכוו להעיד על מה שהתקשה ולהחמיר ק"ו בעדות שכוו להעיד לפסול האשה ולסוגמה ולהולילה מבעלה. ולאחם שני דרכים שכחה כשהעדות בעלה משום שהגבנו שלא כפייה או שהגבנה על פי הדיעות בלא דרישה ותקירה מבייע לנו כהשונות הר"ש וכשר הביאו אותה הגאונים כהפקס ע"כ לא הולרתי להביאו :

הדרך הרביעי דנהי דסכדי דקמסדי על טיקר כהיעור סכדי שקרי נינהו כלשר העידו עליהם עדים כ"ל, ואף שיש לפפק ולהשיב דרוב מעשיהם כרעים על אותם האלמים כעו"ה כרגל מלוי כגנשי דורנו וכפרע כהכלה קדישא דפרלא ביותר מרוב ריבוי הכמון סהס כלאן אשר אין להם רועה, ס"ם מאחר שהחוקו לרקום ופוחים כלשר מ. י' ודרשו הגאונים הל"ל ואף אי סקטן אהריהם חקרתו ו שחי שכל פומי שום שקלים הם מקובין וז"ל אף יוכשרו לעדות כוז, כפרע מאחר שיש עדות שהקרי סאי ועליקמן ס"ל אחר סכדי שקרי ובה לטור עדים עד שחל סכדי שקרי דולוי אלוגריוכו וכואתו הדבר קל להעיד כפי לטור, וכבר ידוע שהרקים והפוחים שאינם כדרך יכזב הטולם ודקן ארז וז"ל כהמנהג שפסלים לעדות כלשר כהב הרמב"ם ז"ל כהכלות עדות פ"א וז"ל, מי שאינו לא כהמקרא ולא כהמשנה ולא כדרך ארץ סרי סוא כהחקה רשע ופסול לעדות מדריכהם, שכל מי שירד עד כך חוקה שסוא עובר על רוב העבירות שיכאל לידו לפיכך אין מוסרין עדות לעם הסוק ואין מקבלין ממנו עדות אלא אם כן החוק שסוא עושה כהמנהג ובמילות חסדים וכוה כדרבי יסירים ויש בו דרך ארץ מקבלין עדותו אש"פ שסוא עם הארץ ואינו לא כהמקרא ולא כהמשנה נמאלח אומר כל תלמיד חכם כהחקה כשר עד שיפסל כל עם הארץ כהחקה שסוא פסול עד שהחוק שסוא סולך כדרבי יסירים וכל מי שקבל עדות עם הארץ ערס שהיה לו חוקה זו או קודם שיכאל עדים ויעידו שסוא כהמנהג וכדרך ארץ סרי זה הדינו ועמוד ליתן את הדין סהרי מאבד ממונם של ישראל על פי רשעים ע"כ, וכ"ש שמוקף לוח שמתמת שאלה ותגרא שכל כהסדי כר' מרדכי כהן ס"ל וכוו לנקום וקמת כש ואף שהכלכה כהכמים דשואל כשר להעיד מ"מ גבי רקים ופוחים שפיעט דשפיעט דלח מהימני ולולא דהסתפינה מרבותי וחבריי אחינא דשואל גמור פסול להעיד מדמסקינן ספ"ק דמותו כהרוב ייל רכב ייל, ופירשו הסוס' משום שסוא שואל לו ואף כהב רכב סהרו ופירשו העטם ופירשו כע"א מ"מ גבי כהרוב ייל כו' עומד זה ספירוש על אופנו מפני שסוא שואל לו וכן פירשו כפ"ק

שאלות ותשובות הרמ"א ג

לקבל פ"י אוס, וכו' דביעדר אפילו בלא אוס כדעת הרמב"ן וכמו שהקילו לגביה לעניין דריש והתקיר פשיטא שיזכרו לחקן שלא ישהיגה מדינת דאורייתא ובעלו כל הדעות שהוגגה שלא בפניה ולא בפני השמשים והסופר והתרוטע כל יסודו ועל כל הבנין :

ועבשיו שבארנו כל הדרכים וארון אלטים ולוחות הכתובים עובדים לטור למרים ומחשבות

בטרה לבעל, בחתי לדבר משפט עם בעלה שבה למעול

מעל ולבגוד בחשה נעורים ולהפך ברית אשר כרת עמה ולא

שמע למוכר מלאכי מפי האלמים ואומר שמאמין לדברי

העדים בחמור כשקרים הם בעיניו לנאמרו ואמאם כבדות

אחו ועבדה לפנשיה חתיכה דליסורא כשכחא דשמואל בחתי

מימי כקדושין דל"א חי מהימן לך כבי חרי בו ויבא לשלם

כל כתובה, ועל זה בחתי לענות לו מן הסערה הלא שמיט

משנה שלמה בסוף דרבים בראשונה היו אומרים שלש נשים

יולאות ונותנות כתובה האומרת עמאה אי לך שמים בניי

לביך ונעולה אי מן היסודים חזרו לומר שלא תהא אשה

נותרת ענייה בחחר ומקלקלת על בעלה אומרת עמאה אי

לך חזית רחיים לדבריה כו' ע"כ לשון המשנה, וכחבו

החוס' וז"ל חזרו לומר אינה נאמנת דחישיון שמא ענייה

נתנה בחחר, ואם תאמרת עמאה אי לך אמאי לא מהימנא

הא שויה נפשה חתיכה דליסורא כדאמרין בקדושין פרק

האומר היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתני הוא

מוחר בקדושתיה והיא אכורה בקדושו, והיך רבי ר'

אליעזר דלא מליט זונה שהיא אכורה לישא לכתן דודאי

הוא מוחר עליה אבל היא אינה מחרתת עליו כלק"ג גם

לדבריה אינה אכורה בו, וקשה דאמר בפרק יש מוחרין

כל היכא דליסו מוחרר אינה מוחרתת וע"ק דאמרין בגמרא

דאובלת בחרומה שלא להנשא לעז על בניו ואמאי והא

לגבי תרומה שויה נפשה חתיכה דליסורא, וז"ל כיון דיש

לחות שמא נתנה ענייה בחחר יש כח ציד הכמים לעקור

דבריה מכל וכל שדברא גדולה כזאת, ומיחו נראה דאף

למשנה האחרונה אם אומרת אשה עמאה אי לך ואמר

הבעל שמאמיה דאכורה לו דליסו שויה נפשה חתיכה

דליסורא ואפילו תחזור בה תשאם ותאמר באונס היה, ויש

אומרים דמשמתינן ליה על שגרה שתיאמר אשאו עליו

ועובר על חרס חקתה רבינו גרשום עב"ל החוס'. והשתא

מאחר דליכא חקתה ר"ג שלא לישא אשה על אשה ולא

לגרשה בע"כ למה לא יוחזר ג"כ לגבי בעל היכא אמר

מאמין אי לע"א או לפסולי עדות כגון דקים ופוחים

דכחא שאינם משקרים וימנא ג"כ שעיניו נתן בחחרת ואף

לפי ה"ר"ן שכתב לפי שהאשה משועבדת לבעל ואין כח בידה

לשפקיע עממה מצעלה אלא דלפי משנה ראשונה משום

דכסיפא לה מילתא לומר כך מש"ס הימנוה דאי לא קושטא

אמרם לא הוה מלולתה בנפשה לומר כל כך ומחי חזו רבנן

דליכא למישא שמא ענייה נתנה בחחר חזרו ואוקמוה אדרינא

ע"כ. מכל מקום הכי נמי איכא למימר גבי בעל לפי חרס

ר"ג מאחר שהוה משועבד לה ולא יוכל לגרשה בשום ענין

כל פסע ליקח מידי עמו, ואולי אף הרמב"ם מודה לה,

ומה שכתב שהיה לנכותה דסיפא קאמר כמו שמסיק ואין

דין בעדות ששטער בעיניי קום ק"ו מכות וגלות, וכן

נראה עיקר ברש"י ורמב"ם שאין לרונן על פי עדות ככתב

אל" דבניי ממונות טובים היתה כר"ת אבל דבניי קטנות

וכן בעדות על אשה שינחה או לפסול עדות אין דין ע"פ

השטר וכן עדים שמיניע על הקדושתא ככתב ידן בלא כ"ד

כאשר כתב הרשב"א בחשבוה ח"ל, ועל עדות שהאמרת אם

מקבלים פפי ככתב אין עדות ששטער עדות אלא בשטר

שיטשה בדעת המחייב כשטר מקשה שממו או למדין

שלאמר וכחוב בספר וחסום וגו' שהמוכר ט"ס לכתוב ולהחוס

וכן כל כולא בזה אבל כל שטר שלא נעשה מרונן המחייב

אין אלא כפקקם בעתמה ומפי כתבם וכל מפיכס הוא ו'

וחי שאמרו סודאם מפי שנים וזכיר לומר כחובו שאם לא

לוח אין להם לכתוב ואם כתבו שלא מדעתו אין עדותם

עדות, וכדאי' בפ' זה נורד (כ"ט): דגרסינן הסה הדיא אוריהא

דלא הוה כתיב צה אמר לנח כחובו וחסומו והכו ליה אביי

ורבא דאמרי תרוויסו חיינו דר"ש בן לקיש דאמר חוקה

אין עדים חותמין על השטר אלא א"ל נעשה בגדול כלומר

וכ"י חוקה לא חתמו אלא א"כ אמר להם חתמו והכו ליה

מתקוף לה רב פפי מי איכא מידי לחקן לא ידעין ואיכא ידעו

שאלו לפכרי דאביי ורדעי לפכרי דרבא וידעו, אלאם עמא

ידעו כה לא ידעו פסלי, והכל נמי לא ככתבו ותחמומו

עדיב שלא מדעת המתקשה אין סומכים על עדות זה עד

שיבואו וידיעו בפניסם והאריין ואני קלחתי, וכ"ס סיכא שחר צו

שאין ממש באותו עדות ואפילו כחכך פורת להכאיש שמן

דוקא, ואינו, ושאר עדות של נשים וקמיס פשיטא שאין

ממש בברותם ואין ממש בדבריהם כאשר כתבו בגלויים

הכ"ל בסקיסקי בחר סייע. וכן בחפשי עייניו בפכ"ד

שהובא מק"ק פראג והיא כתובה בסוף השטר היריעה

וכחוב בה שיש תקנה והסכמה בקהלה שלא לנכות עדים

ככ"ד אלא בפנייה ובפני שני שמשים וסופר דמתא ואף

מחר"ר יוסעב שהוה מלך שנגדו פיו הודע בדבר א"כ

פשיטא שהכתוב ותהדרם כל בניו אשר בהם אוחז ועליקמן

הכ"ל בכל החבולותיו בעדות לשוא עמלו בזויו בו דפשיטא

דחקתה קהלה תוכל ללפקיע העדות אפילו שהוה עדות

כשר כאשר כתב הרשב"א בחשבוה ח"ל, מה שסקהל עשו

תקנה הממת הפריזין שלל מי שיקדש אשה שלא במעמד

עשרה שלא יהיו קידושיו קדושתא שורת הדין נראה בבירור

שפשיטא בני סעיר לעשות קין ובלבד שיסכימו בך אחי

העיר ואם יש שם תלמיד חכם ולא הסכים עממה לא,

וסעטם בזה לפי שהביבור יכולין להפקיע ממוט של זה

ונמלא כפקדש בממון שאינו שלו וכמו שאמרו בכמה מקומות

בתלמוד אפקעינכו רבנן לקידושין מנייה ובפרק חז"ה אמר

אמימר הלויה וקדיש קידושיו קידושין רב אחי אמר באשה

ודאי אין קידושיו קידושין הוא עשה שלא כהוגן ואפקעינכו

שאלות ותשובות הרמ"א יג

אלהים שופטים בחזק והכרחו הצטע ומוה"י דייווין צין מוקדם בין מואחר תועבה ה' גם פניהם לולא זה היה לי להשיב ידי אחר והגאונים אשר התחילו בדבר מזה עליהם היה לגמור ומי הוא זה ואיזה שיבא לחלוק על דבריהם אם לא מי שהורגל להפיל מוס בקדושים עד שירוצה בעולת גדב"ם ועולת ראי"ם הלא עממן הכלימי והפליהי חסן המשפט ואורי"ם ותומים עמהם. גם עניין המחילה וסדר הכשר והקניין אשר יעשה בדברים הכל יהא על פי הגאונים הי"ל ואח"כ דעתי מהכמת בהחלטה להכריז בכל בתי כנסיות שהיא אשה נזרה מרים נה ר' מרדכי הכהן גמלאה זכאה דבין וכשרה ועבורה ועילה הוליוו עליה אשתי רשע ואשתי ריב וזון הסווא עליה הכיול הוא שוא חפלי אפילו היה בעלה כסן גדול מותרת לו :

ואז יבקע כשחר אורח, וידעו כל העם שהיא טהורה, והתנגלו דברי המורה, שאמר פסולה וכעבורה, ולבעלה היא אסורה, אלא שגג ויאל מלפני' כשורה, על כן נכנסתי בצווי הקורא, כי על ראשה לא יעלה מורא, וכבראשונה יסיר אור האורח, ערובה בכל כבודה בת מלך ושומרה, ואם יהיה איזה שורש פורה ראש ולפנה צעם עמורה, להוליו עוד בשפתיו ולהגות דבריו, ולהעלות דבר זנות של שרבו לשונו, במדה אשר מדד יבא מדהו, וישרדב לשונו על גוויחו, בפניעת מרגלים תהא פניעהו, במיתת מנפה תהא מיתתו, וקבוצת החמור תהא קבוצתו, אם לא יבקע להסיר גערותו, וילקה ויחודה וזו יחזור לכשרותו :

דברי שלמה לוריא

יד אמת מוחמי אשר חתמתי ושורה אשר רשמתי, בשולי פסק הגאון מהר"ר שבגא י"ף בסגנון זה, דברי הגאון הי"ל גראין בעיני כי הם נטוים אל דל האמת עכ"ל. הנה לא החלפתי המשפט ולא נמניתי בסכמתה להששות סיוף למב"ם יען לא ראייתי ולא שמעתי דבר זולת הפסק ההוא ואולי גם לפני הגאון לא ספרו הדברים כהווייתן רק מלקת הדברים אשר הביאו בפסקי הניע בעל דין אחד ועל פי הדברים הלא פסק מה שפסק, ואני אמרתי בחפזי בערדת סיידר גראין הדברים כיינו הורף הענין אבל לא נהתי הסכמתה עד אהא חדר תורתו אשר שמה כסאות למשפט כלי הקודש כלים מכלים שונים להוליו לאור חלומות. והנה לריות נקי מוה' ומישראל, ולהשיב לשאלת שאלת הקורא מאי סבר ולבסוף מאי סבר או ח"ו יאמרו כחכמי כסומה בארובה ואח"כ שויהי נפשתי הדרגה, אשיע התלולותי לפני כל יודעי דת ודק ואשר יבחרו יקרבו אליה וכל מלאכה ממכוח ונמס אחרי יחרימו. וסברי במרומים שיה דרכי כל הימים לנלתי תפאי פנים לשום אדם רק להעיד על האמת לפי עינות דעתי וכל מאן דרתיים לי רחמי לי וכל מאן דסמי לי סמי לי :

ודגה אהא בקר"ה. יען כי כבר קדמוני רבנן דסייעו בתחלת שנתה הרושים עמודי עולם דיינים דק"ר קראתה האריות למעתיים ואחריהם הגאון ה"ם מהר"ר שבגא י"ף האריך נגילה ולא יסיוו לי מקום להמאד בו והיה כל ענין ה' יאל אל אורח תורתו וימלא מנוקשו. והנה אשר פסק הגאון מהר"ר שבגא מחוך פלפולו דקלא דפסיק וליבא עדים כלל כרבי אבנ איבא עדים כל דכו אפילו עדים פסולים תלא צע"כ, ואח"כ פסק כי הדין דאויבים אפיוס לקלא דלאו אויבים דלראמי איבא אלא בעיני דעגרו פצירה בו' עכ"ל, א"כ לפי סדרתו לתם פסק דקלא ואיבא עדים כל דכו אפילו עדים פסולים תלא צע"כ דבעל הלא עדים פסולים ודאי משום עבירה פ"ב מתאר לשווא אוחס והוי קול וטובד עמו דלוינו אפיקו לקלא ולמה תלא. ואם ר' פסולים מתמת קורבא קאמר גס אז רחוק מן הדעת דקלא דפסיק ע"פ קדושים תלא צע"כ הלא הרבם פנים שולמות זו אם זו ומגילות קטעות ואפילו

לבסוף

או כממון כהעידו עליו שחקר אחר הסקרי שקרי ואיבא דגלים לדבר שרגלו לרע ירונו שית לומר עיניו נתן באחרת וכוף אוחו לכל דבר המשועבד לה כגון שחרה כסוחה וטוחה, כאשר כתב ר' שמשק מיינבול על אהר שאמר שראה באשמו שזינחה בו, ומס שכתבו החסו' דמשמחין ליה על שגרס שחאחר אשמו עליו ולא כתבו שזופין אוחו להיות עמה כיינו משום שהיא התחילה לומר עממה אפי ותנה אבצע בין שניים ולא שייך לומר עיניו נתן באחרת ומ"מ שויה לנפשיה חתיכה דאיכורא אבל משמחין ליה, ומש"ס מיושב מה שביאר האגודה דברי החסו' וכתב שיש חולקים בדבר והיינו עממה משום שראוי היה לומר שאפילו מן השמחה יבא נפטר שהדי הוא התחילה להקביל ותנה אבצע בין שניים, אבל כדון שכתב ר' שמשון מיינבול וכדון דידן איבא שפיר למימר שמה עיניו נתן באחרת ואף אוחס החולקים אף על ר' שמשון מיינבול ואמר שזין כופין הארס לעבירה ואין מאכילין לו אה האיכור בעל כרחו ולומר לו שיעשה עבירה ואינו דומה להשם שהיא משועבדה לו והיא קרקע עולם לפניו היינו עומד שאמר שחאחר שחאחר שזינחה דאיבא למימר לב יודע מרה נפשו אבל היבא שאומר שהוא מאמין ואינו מחוייב להאמין אפילו אי אהא יחושע בן עון יכול למימר לא ליינתג ליה ומחמת שהל עליו חחרם של ר"ג לא יכול להאמין ומשבע ועמד שלא להאמין ומוקמין אחזקה שלא האמין אלא עיניו נתן באחרת כ"ס הכא דאיבא דגלים לדבר שהלך בתרמית ואף דגלים חוטא לשכור סהדי שקרי דלאו כל כמייס לומר שהוא מאמין וכ"ס היבא שהיה כבר קטע ביו לבניה כגון כדון זה, וכאשר כתב הרשב"א בחשבה והביאו הגאונים בפסקם, ומס שכתב הרשב"א בחשבה אחרת שאפילו לפי חכ"ס יכול לגרשה היבא שרואה בה דברים מוערים, שהרי (כתב) לא גרש מרוכל ויאל ואשה חוגרת כשיגר בו' והוא ראה בעיניו ומרגיש בדבר עבירה אבל הכא שהודה הבעל שלא ראה בה דבר מכושר אלא שבה ומאל עילה להאמין להריקים ששיעא דלאו כל כמייס, ובודאי כל הממלוקת שגל בין הגאונים האחרונים אי יכול להאמין ולשווייה אנפשיה חתיכה דאיכורא כדון זה כ"ע מודו והכא אין שייך לומר שרריך ליתן אמחלה לדבריו אלא היבא שאמר בעלמו שראה שזינחה וא"כ כי לא נתן אמחלה לדבריו הוא אוכל דבר האסור לו אבל הכא שלא נאסרה לו משהו אלא שבה האסרה על עממו בזון לבו על פי עדות רעוע או שטעם וסבר שיש כסן ממש והשחא קחזו רבנן דליה ביה חשש כהאי עדות אם כן ליה ביה בית מישוח כלל וכ"ע ידעו שהדברים פורחות היו, ודומה לזה אמרי בתלמוד דכ"ג ליבא למיגור דאיבא למימר קמו רבנן במילתא ואישחקה דשיקרא הוא, ע"כ הדיעה של

עכ"פ הוא אינו יואל מנקיון כפים וכסות עינים עד שיאמר ברבים אשר שחת דרכו והפר גריה ורלס לשלוח יד בכלי קודש ולקבל באר ש מדי"ם מעין חחוס גן נעול, ע"כ ישוב למי בורו ויבא מים חיים וימאס מים גנובים אלא ישחה בעליו כל ימיו ולא ישלחה. ומס שחייב האי ועליתקן שהוליו עליה ש"ו ובה לגודו באשח נעורים לפי דעתי תועבה גדולה עשה וקסם עזרו לשואו א"ל בחשבה ובהכנה גדולה ובודווי ברבים, ואפי לאו נקראחי' להכנס במניו זה אלא לשפיתא דכ"ס האש ואלף גס זחא מה ששיתי עשיתי מרוב זעקת ובכיה האיש ר' מרדכי הכסן אשר נכתרו עליו רחמי בראותי דמעות הטשוקים ובה ישראל יושבת עגונה מכוסה בשק ואפר ומקוננת על ימי נעוריה אשר נתנה למשחית ולחבל כרס ה' נבלות נה של אברהם אבינו המגודרת בכל תהא ח"ו ארורה מכל. גם זקני עירי גדולים והמנהיגים סתמנו על נפשו ועל נפשם לומר לי אור עגור תלך לספר המותר ולאסור האסור ורלה שיש

הכרה מפי חבירו לשוא ששבע לפיו לשקר כו' חייב לגדושו (ופסק הסמ"ג סוף סימן רמ"א בלאוין) ומתיר לו מיד כדי שלא יאסר ממשכו לאחרים, וזו"ת יודיעים ומאל כל העולם בידיו שגרי למדו לשונם השוה ושבעות שקר, ואש"פ שכן לחלק דהיינו לענין נדוי אבל לענין עדות פסול הוא הוא אכן כדין נזקין אכן לכל השבועות פסליני, ועשה עת לקלר רק הבאתי שכיון שרוב העולם אינם מאמינים מזה ועשרה בקין שבועות ירדו לעולם השבעה נעלו אחשי העיר בעת שהיא לבי מחסם לפסול בשביל זה. ואשר דברתי על בני אחשי העיר אין דעתי רק על סיעת הרבה האשים על על הכלל ח"ו כי נודתי יש גם בנייהם בת חסידים שרידים אשר ס' קורא הנאמנים והנאנקים על כל התועבות ואין לאל ידם. והנה בפסקי הגאון ז"ל מוכח"ל מחיר משפוחה י"ץ (סימן ע"ו בשבועותיו) ממלא דומה לזה בענין מי שקנה יין נכר להסתחר שאין ראוי לעשו מאחר שראה וישר, ואף כי הסם בדברני והבא בדאורייתא הלא בבאתי ראיים דגם בדאורייתא שייך לומר בענין זה :

ג מה שכתבו דיני קראקא ששים עדים כשרים העידו על עדים הראשונים שפאולים הם וכן העידו רבים שהם מוחזקים בו, והנה מהר"ם דהה אולי חשבו שהם פאולים ואולי כן ואולי הראשונים פאולים בו' לשם וירכשו היו נראים בעיני דברי הגאון כיון שלא הוזכרו שם עדים אחרונים והגאון מהר"ם לא היה מתעבב כפאולי עדות כיון ללא איחזקו פאולים לא נבע מקלל דלא פסיק מכל סלין עמימי שבתתי שדברי הגאון נראים בעיני אם יקראו סב"ד דהיינו שיהא סב"ד בגון ורואו לסדר אלו ורואי היו יודעים לדרוש ולחקור כל דבר על נדוי, אכן ברואתי הפק של שלשת הרושים דהיינו דיני קראקא שידוע להם נודתי שערים הראשונים הם האשים רקים ופוחים והיודים וכן כב"ד אשר גם כמותם, וכן כמ"ד מירכי נר נרשון כ"ף הביא ב"ד גבנה בדיינים כשרים ולפי שמים דק"ק שהוא וישמע מחון סב"ד דתקנה קדומה היא בנ"ק פראג שלא לגבות שום ב"ד רק על פי תקנה דהיינו לפני ב"ד בגון ולפי שמים דק"ק פראג, והנה כעל ה"ל היה כמחשיך מעשיו להסתחר ענה עם האשים פוחים ורקים כאשר העידו האשים כשרים אשר העלו שמוחם בב"ד שהוא גם קאת חתימות סב"ד נחקיימו והב"ד גבנה בסיון ז"ל לפ"ק, וכן רואתי הרבה כתבים כולם יעידון יגידון שהם בוקי כדריקו האשים פוחים ורקים ומשודים, וז"ל לא גמחם בת לא"ל ששתא וישבת תחת בעלם ובפרט שער אחד חוזר בו לאחר מעולם לא ידעתי שום דבר רע על מרת מרים אפילו ומה אמאל לדבריו פשיטא שאין באתו עדות ממם אפילו היו גם ים כיון שבאים לאוסרה לריכים דרישה וחקירה. והואיל ועדיין לא היה דרישה וחקירה יכולין למימר מבודין היינו, ורואים ממירכי (פ' אחד דיני ממונות) שגאל ל"ה על אחד שהטעה להביד עדות שהם ורשעו בטעות הסביד מה שישמר ואמר להם להביד שקידת אשה אחת ולבכוח חור בו אחד מהעדים והשיב ר"י להנריך גט להסיר הלעו ולולא כן לא היה זקוקה לך, כי מן הדיון יש לפורטה בלא גט כי עדים שבאים לאוסרה לריכין דרישה וחקירה הואיל והיא מכתשת וכל זמן שלא נחקרה עדותו בב"ד יעלון למימר מבודין היינו דמאי שגא מרים ששהידו שהוא גם גירתה ואלוה דהניא כחוספתא (פרק ב' דכחובות) יכולין לומר מבודין היינו לבטל עדותן כל זמן שלא נחקרה עדותן בב"ד, ועוד כי אפילו בעדות הודאות והלאות לריכין דרישה וחקירה עכ"ל. הרי לפניך דבעדותם ואלוה לאוסרה על בעלם לריך דרישה וחקירה וכל זמן שלא דרש טיילס לומר מבודין היינו אם כן אין באתו עדות ממם. כ"ש כשהעדים רבים וקוצים שמתחם העידו בעדותם האחרונים שהראשונים האשים רקים ופוחים הם דק"ק דני דידיים לפסול הסדות ולשמע

לבעליהן ובשביל זה לא תאל בעל כרחם, ועוד באלפסי (פרק ב' דיבמות) לא משמע כן בפירושו דכתב ואי היה ליה אויבים לנטען כו' וק"ל :

יד הנה פ"ד העדות שהגבנה שלא בפניה וענין הכעל כי זה היה כשכח אלמונו לא חזי אשתו, והנה דיני קראקא י"ץ הושו דשם לפוסלה להשעו המשפט לילך אחר רוב פוסקים ובתראי אפילו בדיעבד כמבואר בשקס של מכ"ס, הסכימה דעתי שאין לפסול העדות בשביל זה וכי רב"ן שחשיר בדיעבד כדאיתא במירכי (פ' הגול וראיה"פ פ"ב דכחובות) דמכשיר וכי קטלי קיי בלגמא מינה, ומכא"ל דכח דתרא עובא הניא ראיים מהם בפסקיו (סימן קע"ט) ואי לא דלכתא כוותיהו לא הוה מייחי דאיים מנכה וק"ל. ואף לפי דעת הרא"ש בשבועותיו (כלל מ"א ס"ו ו' ועוד ח"מ סימן כ"ח) אין לפסול העדות בדיעבד כי כן כתבו דייקו בלשונם אין דנין ע"פ אותו עדות אבל לא אמרו שדוקן בעלם רק כוונתם שהוא דומה קאת לדנין שמוה ואין נזקקין ע"פ אותו עדות לכוילא אשה מעלה, אכן גם אין להחירה לבעלה כדלכתא בהרבה מקומות וכל עקן היכא דאיכא טעם כגון הכא דאם היה אמה בטענה זליקמן שאבי אשתו היה אלא פשיטא שיעלין לגבות עדות שלא בפניה, ואשר ביאר דיני קראקא שאלמות אב אינו מוקף לבן והביאו ראיים מחוקה בתמים (דף מ"ז ע"ה) דכן גולן יש לו חוקה אחתה איני רואה שום ראיים כי שם מדבר בשמת אבי בגולן והוא כה בטענת עליו אז יש לו חוקה אבל אי הוה אבי בגולן חי והיה לחוש בזה זילאיה מתחם יד בני שבגולן ומי אומר ואת חמורו לשחור פשיטא שאין לבן חוקה. ובהקדקת בסוגיא בגמרא ובכ"ס ימלא נקל שדוקא לאחר מיתה בגולן מיימי. גם כדחיים אשר דמו בעלמם הראיה ואחר כך טיילא ח"כ אין לדנין סוף, כי הדחיה י"ל והחידון אינו מחשיך, כי שאי בת המנה את אביה היא מחללת וסוקלין אותה על פתח בית אביה כלומר רחל גידולים בו' ואפילו במוכס כל משפתחו חופין עליו כל עקן סכא. וה"ו בדורות הללו בפרט בנ"ק פראג אשר חמוד חמם וריב ברבובותיה אפשר שיש לקבל בענין קטנות אפילו לכתחילה שלא בפניו כדי שלא יבואו לירי קטנות, וכן מלאתי בפרק הגול סביב המירכי בדפוסם של ספרייתא ח"ל, תקנה בגוים שבקלנין עדות מן הקטנות שאין לעדים להעיד בפני בעליה דייים כדי שלא יעשו זה אם זה קטנות כשמשמע עדותן וגם דידיים לא יגלו עדותן שקיבלו לבעלי דייין שלא יכך בעל הכיב אלו להקוטט אבל על עסקי ממון מקלנין בפני בעל דין עכ"ל. גם על דבר שבעלם חד אחד עדי שקר בו' ח"כ גם אל עדי שקר הם, אומר אני ממה נפשך אם העדים האחרונים משודים הם אפילו לא היה כעל מחור אחד עדי שקרים פאולים הם, ואם לא נודתי י"ל אם הוא הוחזק על ישראל מי וחוזקו למע לנו להרכיב העיניים. והנה מה שפסלו את העדות אפילו שלא בפניהם דק"ק דברי רבנים דק"ק קראקא. וכן בעיקר הפסול שפסלו עד אחד שמאלו אללו גמינה על דבר זה דק"ק דברי סר"ש. גם בענין פסול עד שהי שפכטטו במסירה ובחכמה שסם, הנה גם בזה יש לד להכשיר שקילקול קאת ראשי הם התקנתם כיון שקלת מבורים מפורסמים נמנים להיות רשעי העיר בעת שהיא ולשפוט סכא וכתיב התקוטטו וקוטו קטוט עמך וכו', ח"כ שער ראה וישר למסור בלומר בדתו שאין קראת מסירה רק המוכר גוף חבירו ולא ממונו כי מורגלים בזה, וראיה מפרק קמח דב"ע (דף ס"ו) לא תחמוד לאישי בלא דמי משמע לפי לך כער בדיעבד, ופירש רבינו משה וה"ר אליעזר מצי"ן זריו חסוד על לא תחמוד לפי דעתו אש"פ שאין האמת ק', ובנדון זה יש להכשירו גם בעבור הולאת ש"ש וק אפילו פ"ק דהרדים (דף ז') אמר ר' יוחנן שהומה

שאלות ותשובות הרמ"א יד טו

דינס ויאמר ישר ונהגלגל פסק דיוס עד יתק חמתי הגלילות המנאלים חוך ה לכות הלו ולא נשאר בנס שלא הסכים לפסק דין האלופים הנבררים לפסוק דיוס של הארדין ה"ל עד אחד לפי מה שהוגד אלי הסכה. והנה האלופים הנבררים ה"ל שקלו וערו בדין זה הארדים ה"ל וסמחו כל החלל וכל חלקי הסודר והיו מתווס בדין ה"ל עד שהוליו דיוס לאמיתו שבעל ה"ל מותר לשב לביתו ואל יוליא עוד שום לבו על זוגתו מרים ה"ל ולרדך סליחה וכפרה על מה שהוליא שם רע על בת כסן ה"ל :

והנה לפי הנראה לפי משאש ומתנס פסק דיוס של המבוררים ה"ל כי בזאתו זמן עדיין לא נראה להם הכשח העדים בעלמם שם על זה פסקו למרוך דיוו של בעל ה"ל לשב לביתו, ועמם וכל עמוק עמם מחזיר של עדותיו היה שלא ע"פ ב"ד מקויים בתיקונו וכדלו לדברים כאלה וכל דבריו היו בהסחר ועל זה נאמר ארור מזה רעשו בסחר, והנה סוף העדות חתילת מחשבתו לא עובדה של כוונת הבעל ה"ל לחרות רעה על זוגתו הוא וכל הללוים אליו ולקוים ב"ד נקמת מריבת אביו עם אביה וגם הוא בעלמו מחשבתו לקוים בה ריב עלמו בזביה ולא ירח אלהים, והנה עכשוו בזבוא הנה אביה ה"ל הראה לי עדות הגגבה ב"ד במעמד שמשו הכנסת ובמעמד ספרי דמתח כפי תקנתו ק"ק פראג אחר פסק דין של האלופים ה"ל. ואני אחרי ראיתי העדות חדש עמתי מרעיד ופלאתי הפלא ופלא על אותו האיש ה"ל ועל קרוביו למדו לשונם שקר הטו והחבררה רוע מחשבותם להדר אויפשא הוליא שם רע על בת כסן ה"ל, ורחשו הוא וכל הללוים אליו אשר יעלוו לעשות הרע בשניי ה' לתובחת מגולה למען יוסרו רבים, ונאמנה בשם שבעה נפשי על רוב הגבלה שעתה האיש הוא ויועלוו כך יתנס שמתה בזבי אחרי ראיתי כי עיקרי העדות הוא עדות מוכשחת מפי העדים עלמם. וכה"ל לא מלי משוי אנפשיה החיכה לאיסורא, וכן נמלא בחשבות [הרשב"א המיוחסות] להרב"מן (בסי' קל"ג), ו"ל ראיתי אני מה שכתבת ואמרת שאין לב"ד לאסרה עליו בעטותיו ואני מסכים לעיקר מה שאמרת לאחר שעייתו ודקדקתי בעטותיו ובטעותותיו, וכמו שהראוי מן השמים גנוי כותב פרטי הדברים שהביאוני לומר כן.

ותחילת כל דבר אומר מה שיראה בשניי שהוא יסוד העיון, והוא מה שראיתי אותו מרגלי קטטה עם האשה והוא מחזר לגרשה ולוליא עליה שם רע בזבוא ענין ומנאל במקנת שקרן לפיכך טוב אינו נאמן בכל מה שיטעון עליה, שכן עשו של בדאי שמחוקקין טעותיו בשקר, וכמו ששינוי פרק האשה שלום (דף קי"ד:) קטטה ביוו לבניס ועלוס בעלמם ובאה ואמרה מה בעלה חניס נאמנת ואמרוני עלה בגמרא (דף קי"ז ע"א) ה"ד קטטה גוון דאמרה לבעלה גירשתני נאמנת ואוקימנא שאמרה גירשתני בפני פלוני ופלוני ופלוני ופלוני ואמרו להד"מ, ואמרו מ"ע דקטטה רב חנינא אומר משום דמשקרא כלומר שראיוסו שמשקרת מחמת קטטה ורואה להאגרם מאת בעלה אחזקי מחוקקין להו בשקריית בכל מה שחאמר שהיא מותרת לעלמא לשאין רשות לבעל עליה לפי שכבר גירשה ואינה נאמנת אחר שנמאלת שקריית. והכא דכוותיה הוא דמשום שאין רשאי לגרש כי אם מדעת ב"ד שקורי משקר בכל מה שיאמר ואפילו ענין מה שסינו מקבלים נמונו ומאמיים אותו מעיקרא ועוד לחפילו בזניס דעלמא אינו רואה כאן דבר שחיאמר לבעלה ע"ל הרמב"ן ומאריך יותר. וכדומה ה"ל שבערש הלו דסיינו נדון דין הוא יותר סברא לומר שאינו נאמן בשום פנים לשוייס אנפשיה החיכה לאיסורא, החד לחוקק עדים שאמר הבעל שראו אותה מקלקלת ח"ו מכחישין אותה בפומבי בפני ב"ד הממונים מפי רבנים ורשאי ק"ק פראג, וגם אותו שלמה בר אליעזר שמשר כתבו ביד הבעל ה"ל אחר גמר וחר מעדותו שכתב ומסרו אותו ביד הבעל וכזה סינס

ולאעמוד מרת מרים מנוחה נחוקת כשרות כשאר בנות ישראל הכשרות. ואשר נתחבבו שלש הכושים כשאר בערות אי הוא עדי כיעור ועד האחרון העיד שראה את מרים ה"ל בעמדה אלל כפתח הפתוח לרחבו העיר באישון לילה והסכימה דעת הדיינים שהוא עד כיעור כמו שכתב המינומיות (פכ"ד מהלכות אישות) שחשב מה ששייחס יולאין ממקום אחד אפל ליעור ביותה שגראו הדברים שהיחס שם עבירה. ו"ל ג שאינו ידוע ליעור המוזכר בדברי הרמב"ם, כי כששייחס יולאין ממקום אופל שאין רגל אדם מזוי שם ניכרים הדברים שהיחס שם עבירה כי לולא זה למה נכסבו למקום אפל אפל במקום שרגל אדם מזוי שם אפילו באישון לילה ואפילה אין לומר ודאי היחס שם עבירה כי מירחתי אולי יעזור שום אדם לפייסם כגון השומרים בנאות לילה ללמוד על להשבו השבונות או המאחרים על היות או אחד מבני בית יעור משנתו וילא לחוך ודאי מירחתי ולא עבדי עבירה. דה"ל אמאי אנו מתיירין להשייחד אשה אחת עם שני האשים או שלשה או להיפק בחדר אחד בליה אולי יפול תרומה על הרוב וישארו איש ואשה ועורים ויעשו איכורא, אלא אמרינן כיון דאיכא בהדיהו אינשי אחריני מירחתי אולי יעורו משנתם כפתע פתאום ויגלה פורס, ה"ג נדון זה מירחתי ולא הוא מעשה כיעור כ"כ כמו שהזכיר הרמב"ם, א"כ נשארה האשה נחוקת כשרות כשאר בנות ישראל הכשרות ולא יאחרע חוקקה במיד. והנה על רבנן שאר קדמוני סמכתי בהרבה עניינים אשר לא הסבתי על כל קוץ וקוץ :

בלרא דמולחא ה"ל לרמות נדון דין להסוה דרשב"א בשבטותיו (סימן אלף רל"ו) דשם גם כן היחה קטטה קדומה ובסוף השבועה כתב רחוי לדון בכל הדומה לה. וה"כ בזבא נחיתנא ובכא ליקולא דהאשה ה"ל נחוקת כשרות ואין לגרשה בעל כרחה ומותרת לבעלה בלס ירעו שייחס להרדק ולהיות יחד, שהדברים נראים שבעטות גנוו העדות כלי חקירה ודרשע באיזה יוס ובאיזה שעה ועד אחד חזר. בו לומר מה העיד מעולם ב"ד ה"ל. ואשר בערות און בהם משא לחוש להם כשאר פסקו קנת דייני קראקא י"ן גם אי הבאתי ראייס לקנת ראיות, מכל הלין טעמינ ראוי לבעל קלא כי הוא קול ושובר עמו דלויבים אפקוס לקלא, והניי נעשה סיף להביר אשה ו לבעלה בלס יאותו שייחס להרדק, כי כן נראה לי לפרש היחה דמהר"ק (סימן ע"ב) וככהו סלקו העניינים. ע"כ הפסק על מסר"ך נפתלי הכהנא הירץ מק"ק בריסק דליעא :

בו יען ובנין אחרי ראיתי כמה דיו משתפכים וקולמוסים משתכרות אודות עסקא בישא ולישנא בישא כנסת גרמת לוחסי לחישא. מוזיא דבה כסלויס ואוליסי, להרדין דרך פשטיס מנוגליס, ונסו כסלויס, והסלויס מן סכרס אינס מכלים, ועובדים על לא תחרות על רעך רעה וש"ש מחלליס. בנים אדויים אינס זולויס, ואיש ברעהו ישתלו, ומושלי מעל מעלו, הנה שמועה שפטיית וגולה לאוני אודות מחלוקת ע"י הפתורות והולאת עסק לחישת שם רע שהוליא כבעל על אשתו ומשקר אודות מחלוקת זה משך זמן רב עד שנהגלגל אודות מחלוקתם שקבלו עליהם שני הארדים לדון לפני שלש הכושים אבירים נאמיים הנמאלים בקראקא הבירה, דיינו הישע ימרה"ר משה גנדא י"א ומכר"ר יוסף כ"ן גניסו כמהר"ר משה איסרלס י"א. ועוד יתקרב עמיה כמהר"ר יחזק בר בללאל הדד גלאדמייר, ואלו האלופים ידונו ויכריעו בין הארדין ה"ל ע"פ טענותם והלדיק הארדין והרשיע בו, וכן עשו שלש הכושי וכת"ר יחזק לא אחשייע מילתא להלעקף לבא עד השלשה בזמן קבוע שלשה טענות שני הארדין ה"ל עד אחר גמר פסק דיוס של שבת הכושים ה"ל ראה והסכים על פסק